

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών «Διακυβέρνηση και Δημόσιες
Πολιτικές»

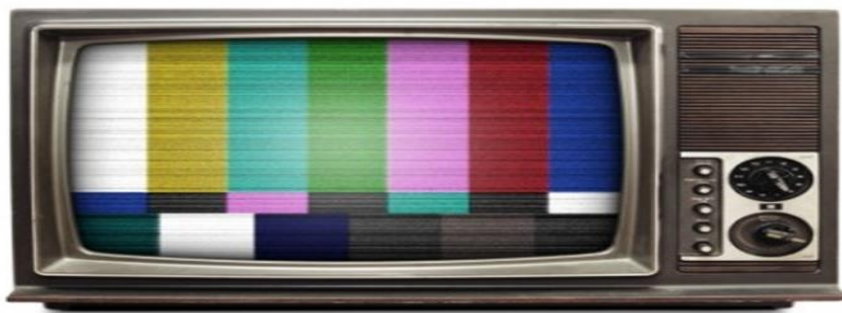
Η δημόσια πολιτική για τα ΜΜΕ στην Ελλάδα

Γεωργακούδη Αικατερίνη

Κόρινθος, 25/9/2023

Επιβλέπων καθηγητής: Εμμανουήλ Παπάζογλου

UNIVERSITY OF PELOPONNESE

Faculty of Social and International Sciences
Department of Political Science and International Relations
Master Program in "Governance and Public Policies"

The public policy for the media in Greece

Georgakoudi Aikaterini

Corinth, Greece, 25/9/2023

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Με την παρούσα δήλωση:

1. Δηλώνω ρητά και ανεπιφύλακτα ότι η διπλωματική εργασία που σας καταθέτω αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα τρίτων μερών και ακολουθεί τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, τηρώντας πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία.

2. Οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν αποκλειστικά ευθύνη του/ης συγγραφέα/ως και ο/η επιβλέπων/ουσα, οι εξεταστές, το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν υιοθετούν κατ' ανάγκη τις εκφραζόμενες απόψεις ούτε φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για τυχόν λάθη και παραλείψεις.

Ο/Η δηλών/ούσα

Γεωργακούδη Αικατερίνη

(Υπογραφή)

Περιεχόμενα

Περίληψη	5
Λέξεις κλειδιά	6
Abstract.....	7
Key words	8
Εισαγωγή	9
1. EPT	11
1.1. Ιστορικοί και πολιτικοί παράγοντες	11
1.2. Βασικά σημεία στην ανάπτυξη του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης (1945-1980).....	12
1.3. Επιρροή της EPT στο τοπίο των μέσων ενημέρωσης και στην ελευθερία της έκφρασης....	13
1.4. Απελευθέρωση και απορρύθμιση των μέσων ενημέρωσης.....	14
2. Εξέλιξη τηλεοπτικών μέσων ενημέρωσης από το μονοπώλιο στην ποικιλομορφία	17
2.1. Πλήρης απελευθέρωση της ίδρυσης ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών	17
2.2. Κατανομή και ιδιοκτησία των εθνικών και τοπικών/περιφερειακών καναλιών.....	18
2.3. Η διαμάχη και η δυναμική της δημόσιας πολιτικής για τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα ενημέρωσης	20
2.3.1. Κύκλος της δημοκρατικής πολιτικής και της μετάβασης.....	20
3. Η δημόσια πολιτική για τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα ενημέρωσης.....	22
3.1. Η εξέλιξη της πολιτικής των μέσων ενημέρωσης.....	22
3.2. Κλείσιμο της Ελληνικής Ραδιοφωνίας - Τηλεόρασης (EPT)	24
3.3. Θέματα τηλεοπτικής αδειοδότησης στην Ελλάδα (2015-2016)	25
3.4. Επιρροές στην ανάπτυξη της ελληνικής δημόσιας πολιτικής σε διαφορετικά πολιτικά πλαίσια.....	26
3.5. Διασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος	27
3.5.1. Θέματα παρέμβασης από πολιτικά κόμματα/πολιτικούς.....	28
3.6. Η συνύφανση Πολιτικής και MME κατά την Μεταπολίτευση.....	29
3.7. Σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες	31
3.7.1. Προκλήσεις και τομείς βελτίωσης.....	32
3.8. Προκλήσεις για την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα.....	33
3.9. Ρυθμιστικό πλαίσιο για τα MME στην Ελλάδα.....	34
3.9.1. Νομικές και κανονιστικές διατάξεις	35
3.9.2. Ρυθμιστικοί φορείς	36
3.10. Επίδραση της ψηφιοποίησης στα ελληνικά MME.....	38

3.11.	Δημόσια αντίληψη της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης	39
3.12.	Διαμόρφωση του κλάδου των τηλεοπτικών σταθμών εθνικής εμβέλειας	41
3.13.	Αντισυνταγματικές ενέργειες σε σχέδιο εξαγοράς μέσων ενημέρωσης.....	43
	Συμπέρασμα.....	45
	Βιβλιογραφία	48

Περίληψη

Αυτή η μελέτη εξετάζει τον πολύπλοκο ιστό της κυβερνητικής πολιτικής που διαμορφώνει το περιβάλλον των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα. Από την εποχή των κρατικά ελεγχόμενων μονοπωλίων των μέσων ενημέρωσης μέχρι το σύγχρονο περιβάλλον της ποικιλομορφίας και της ψηφιοποίησης, ξεκινάει ένα ταξίδι δεκαετιών. Η εργασία εξετάζει πώς η Ελλάδα μετατράπηκε από την ύπαρξη ενός μόνο κυρίαρχου μέσου ενημέρωσης, της ΕΡΤ, σε ένα οικοσύστημα μέσων ενημέρωσης με μεγάλο αριθμό ελεύθερων καναλιών, τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο.

Όσον αφορά την ανεξαρτησία των μέσων ενημέρωσης, την ποικιλομορφία και το δημόσιο συμφέρον, η εξέλιξη της πολιτικής των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα αξιολογείται από διάφορες οπτικές γωνίες. Εξετάζεται το ιστορικό υπόβαθρο του μονοπωλίου της ΕΡΤ, καταδεικνύοντας τον σημαντικό αντίκτυπο που είχε στο τοπίο των μέσων ενημέρωσης και στο δικαίωμα στην ελευθερία του λόγου. Η έρευνα εξετάζει την περίπλοκη αλληλεπίδραση στοιχείων, συμπεριλαμβανομένων των ιστορικών παραδόσεων κρατισμού, των πρωτοβουλιών κοινωνικού ελέγχου και της αντίστασης των πολιτικών δυνάμεων στον πλουραλισμό, που συμβάλλουν στην επικράτηση του κρατικού ελέγχου στα ραδιοτηλεοπτικά μέσα.

Στη συνέχεια, η έρευνα προχωρά σε πιο σύγχρονα γεγονότα, όπως η συζήτηση γύρω από τη λειτουργία του πρώτου μη κρατικού ραδιοφώνου, του Αθήνα 984, και η απόφαση που ακολούθησε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, η οποία καταψήφισε το κρατικό μονοπώλιο. Η μελέτη εξετάζει επίσης βασικά επεισόδια της πρόσφατης ελληνικής ιστορίας των μέσων ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένης της μάχης για τις τηλεοπτικές άδειες το 2015-2016 και των προσπαθειών της κυβέρνησης Καραμανλή να χειριστεί τα ανταγωνιστικά συμφέροντα στους τηλεοπτικούς σταθμούς και την κατασκευή. Η ανάλυση αυτή αποκαλύπτει ζητήματα συνταγματικού και ενωσιακού δικαίου.

Ο δυναμικός χαρακτήρας της βιομηχανίας των μέσων ενημέρωσης αναδεικνύεται από τη διερεύνηση των επιπτώσεων της ταχείας τεχνικής ανάπτυξης στη βιωσιμότητα των μέσων ενημέρωσης, την εμφάνιση των διαδικτυακών μέσων ενημέρωσης και την κατάρρευση των συμβατικών οργανισμών μέσων ενημέρωσης. Επίσης, εξετάζονται οι νομοθετικές και συνταγματικές διατάξεις που συνθέτουν το ρυθμιστικό πλαίσιο της Ελλάδας για τις

δραστηριότητες των μέσων ενημέρωσης. Προκειμένου να διασφαλιστεί η πολυμορφία των μέσων ενημέρωσης, εξετάζονται ρυθμιστικοί οργανισμοί όπως η Ελληνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ) και το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ). Η μελέτη ολοκληρώνεται με την ανάλυση της ελευθερίας και του λόγου των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα υπό το πρίσμα άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Συζητά επίσης τα συνεχιζόμενα προβλήματα της Ελλάδας, όπως η συγκέντρωση της ιδιοκτησίας και της πολιτικής επιρροής των μέσων ενημέρωσης, και εξετάζει τη λειτουργία των εποπτικών οργανισμών στην προώθηση της ποικιλομορφίας.

Συνολικά, η μελέτη αυτή παρέχει μια διεξοδική εξέταση του πολύπλοκου τοπίου πολιτικής για τα μέσα ενημέρωσης στην Ελλάδα, φωτίζοντας τα ιστορικά θεμέλια, τις τρέχουσες δυσκολίες και τον συνεχή αγώνα για την προάσπιση του δημόσιου συμφέροντος σε ένα ταχέως μεταβαλλόμενο περιβάλλον μέσων ενημέρωσης.

Λέξεις κλειδιά

Πολιτική για τα μέσα ενημέρωσης, Ελλάδα, μονοπώλιο των μέσων ενημέρωσης, ΕΡΤ, Ελευθερία των ΜΜΕ, Ελευθερία της έκφρασης, Ρυθμιστικό πλαίσιο

Abstract

This essay explores the complex web of governmental policy that shapes Greece's media environment. From the time of state-controlled media monopolies to the contemporary environment of diversity and digitization, it sets off on a trip spanning decades. The paper examines how Greece changed from having a single dominant media outlet, ERT, to a media ecosystem with a large number of free channels, both nationally and locally.

With regard to media independence, diversity, and the public interest, the evolution of Greece's media policy is evaluated from a variety of angles. The historical backdrop of ERT's monopoly is examined, demonstrating the significant impact it had on the media landscape and the right to free speech. The research examines the intricate interaction of elements, including historical traditions of statism, social control initiatives, and political forces' resistance to pluralism, that contribute to the predominance of state control over broadcast media.

The investigation then moves on to more contemporary events, such the debate surrounding the operation of the first non-state radio, Athina 984, and the following judgement by the European Court of Justice, which ruled against the state monopoly. The study also examines key episodes in recent Greek media history, including the 2015–2016 TV license battle and the Karamanlis administration's attempts to handle competing interests in TV stations and construction. This analysis reveals constitutional and EU law issues.

The media industry's dynamic character is highlighted by the investigation of the effects of quick technical development on media sustainability, the emergence of online media, and the demise of conventional media organizations. Also, the legislative and constitutional provisions that comprise Greece's regulatory framework for media activities are looked at. In order to ensure media diversity, regulatory organizations such as the Hellenic Telecommunications and Post Commission (EETT) and the National Council for Radio and Television (NCRTV) are examined. The study's analysis of Greece's media freedom and speech in light of other European countries comes to a close. It also discusses Greece's ongoing problems, such as the concentration of media ownership and political influence, and looks at the function of oversight organizations in fostering diversity.

Overall, this study provides a thorough examination of the complex media policy landscape in Greece, illuminating its historical foundations, current difficulties, and the continuous struggle to uphold the public interest in a fast changing media environment.

Key words

Media Policy, Greece, Media Monopoly, ERT, Media Freedom, Freedom of Expression, Regulatory Framework

Εισαγωγή

Τις τελευταίες δεκαετίες, το τοπίο των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα έχει γνωρίσει μια αξιοσημείωτη αλλαγή, καθώς από ένα κρατικό ραδιοτηλεοπτικό σύστημα που κυριαρχούσε, μετατράπηκε σε μια διαφοροποιημένη ποικιλία καναλιών με ευρύ φάσμα περιεχομένου. Σημαντικές αλλαγές στη δημόσια πολιτική και το νομικό πλαίσιο οδήγησαν στη μετάβαση από το μονοπώλιο της Ελληνικής Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης (ΕΡΤ) στη διάδοση των ελεύθερων καναλιών, συμπεριλαμβανομένων τόσο εθνικών όσο και περιφερειακών/τοπικών καναλιών. Ο κύριος στόχος αυτού του δοκιμίου είναι να εξετάσει την εξέλιξη των ελληνικών μέσων ενημέρωσης από την οπτική γωνία της δημόσιας πολιτικής.

Το τοπίο των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα κυριαρχούνταν για ένα σημαντικό μέρος της ιστορίας της από την ΕΡΤ, έναν κρατικό ραδιοτηλεοπτικό φορέα με σχεδόν μονοπώλιο στα ραδιοκύματα της χώρας. Η ποικιλία των φωνών και των απόψεων που ήταν προσιτές στο κοινό περιορίστηκε από την ενοποίηση της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης και της παραγωγής περιεχομένου. Καθώς όμως η παγκοσμιοποίηση, η τεχνολογική ανάπτυξη και οι μεταβαλλόμενες πολιτιστικές νόρμες έπαιρναν διαστάσεις, αυξήθηκε η ανάγκη για πιο ποικίλες και ανεξάρτητες πηγές ειδήσεων και ψυχαγωγίας.

Για ένα ευρύ φάσμα σύνθετων λόγων, η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο έχει αλλάξει το ελληνικό περιβάλλον των μέσων ενημέρωσης είναι ζωτικής σημασίας. Κατ' αρχάς, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στον επηρεασμό της κοινής γνώμης και στην προώθηση του δημοκρατικού διαλόγου. Η διαθεσιμότητα των πληροφοριών στους πολίτες μπορεί να βελτιωθεί σημαντικά από την ποικιλομορφία των πηγών των μέσων ενημέρωσης, όπως φαίνεται από τη μετάβαση από το κυβερνητικό μονοπώλιο σε μια μεγάλη ποικιλία καναλιών. Αυτός ο εμπλουτισμός, με τη σειρά του, συμβάλλει στη διαφώτιση του κοινού και προωθεί ένα πιο ισχυρό και υγιές δημοκρατικό σύστημα.

Υπάρχουν επίσης σημαντικές συνέπειες για την πολιτιστική πολυφωνία από την επέκταση των περιφερειακών και τοπικών καναλιών στο ελληνικό τοπίο των μέσων ενημέρωσης. Η διατήρηση και η ενεργός προώθηση των περιφερειακών πολιτισμών, γλωσσών και παραδόσεων επηρεάζονται άμεσα από το ζήτημα αυτό. Αναγνωρίζοντας και

προωθώντας τις ιδιαίτερες ταυτότητες των διαφόρων περιοχών, η ύπαρξη αυτών των διαφορετικών πηγών μέσων ενημέρωσης όχι μόνο συμβάλλει στη διατήρηση του πλούσιου μωσαϊκού της πολιτιστικής ποικιλίας της Ελλάδας, αλλά χρησιμεύει επίσης στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής (Parathanassopoulos, 2001).

Επιπλέον, η ανάπτυξη των κανονισμών για τα μέσα ενημέρωσης και η δημιουργία πολλαπλών καναλιών παρέχουν έναν χρήσιμο δείκτη για το πόσο καλά γίνεται σεβαστό το δικαίωμα στην ελευθερία του λόγου στο έθνος. Μπορεί κανείς να μάθει περισσότερα για τη δημοκρατική ωριμότητα της ελληνικής κοινωνίας εξετάζοντας αυτό το χαρακτηριστικό. Η ποικιλομορφία στις φωνές των μέσων ενημέρωσης δείχνει την ετοιμότητα μιας κοινωνίας να δεχτεί ένα εύρος απόψεων, προωθώντας μια ατμόσφαιρα όπου οι αντίθετες απόψεις μπορούν να συνυπάρξουν, ενθαρρύνοντας την κριτική σκέψη και ανεβάζοντας το επίπεδο του δημόσιου λόγου στο σύνολό του. Επιπλέον, η εξέλιξη του ελληνικού περιβάλλοντος των μέσων ενημέρωσης έχει σημαντικές οικονομικές προεκτάσεις που υπερβαίνουν την ενημέρωση και τον διάλογο. Η δυναμική των διαφημιστικών αγορών και της βιομηχανίας επηρεάζεται από τις αλλαγές στην ιδιοκτησία των μέσων ενημέρωσης, την παραγωγή περιεχομένου και τις τεχνικές μετάδοσης. Οι φορείς του κλάδου, οι παραγωγοί περιεχομένου και οι πολιτικοί είναι όλοι ευαίσθητοι σε αυτές τις οικονομικές κινήσεις, καθώς είναι κρίσιμες για τη λήψη στρατηγικών αποφάσεων και τη δημιουργία σχετικής νομοθεσίας.

Η έρευνα θα επικεντρωθεί σε μεγάλο βαθμό στη χρονική περίοδο από την αρχή της ΕΡΤ ως κρατικό μονοπώλιο έως σήμερα, συμπεριλαμβανομένων σημαντικών καμπών στην εξέλιξη της πολιτικής των μέσων ενημέρωσης. Αν και η έρευνα θα παρέχει μια γενική περίληψη των αλλαγών που έγιναν από τον νομό, η κύρια εστίασή της θα είναι στο ευρύτερο πολιτικό σκηνικό. Επιπλέον, τα ευρωπαϊκά έθνη θα χρησιμεύσουν ως τα μόνα αντιπροσωπευτικά σημεία αναφοράς για τη συγκριτική εξέταση της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης. Πέρα από τις επιπτώσεις της στην πολιτική και την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης, η έρευνα δεν θα υπεισέλθει στο ευρύτερο γεωπολιτικό υπόβαθρο της Ελλάδας (Kandyla & Psychogiorgoulou, 2017).

1. ΕΡΤ

1.1. Ιστορικοί και πολιτικοί παράγοντες

Το σημερινό σύστημα κυβερνητικού ελέγχου των ραδιοτηλεοπτικών μέσων στην Ελλάδα, σε αντίθεση με τις εφημερίδες, επηρεάστηκε από μια σειρά ιστορικών, πολιτικών και οικονομικών εκτιμήσεων. Οι συγκεκριμένοι περιορισμοί στην ανάπτυξη της ραδιοτηλεοπτικής υποδομής και ο ευρύτερος κρατισμός σε διάφορους κοινωνικοοικονομικούς τομείς αποτέλεσαν το υπόβαθρο στο οποίο προέκυψε αυτό το πρότυπο. Η μορφή κρατικού ελέγχου των ραδιοτηλεοπτικών μέσων στην Ελλάδα καθιερώθηκε από ένα μείγμα ιστορικών και πολιτικών στοιχείων που επηρέασαν επίσης τη στάση της χώρας όσον αφορά τη δημόσια διοίκηση και τις υπηρεσίες. Η Ελλάδα επέδειξε μια προδιάθεση για κρατική εμπλοκή και έλεγχο σε όλους τους διάφορους τομείς της κοινωνίας και της οικονομίας λόγω του βαθιά ριζωμένου κρατισμού της. Λόγω αυτής της ιστορικής προδιάθεσης για συγκεντρωτική εξουσία, η μεταπολεμική εποχή χαρακτηρίστηκε από την εστίαση στον κεντρικό σχεδιασμό και την κυβερνητική δέσμευση. Η προσέγγιση του έθνους για τα μέσα ενημέρωσης και την επικοινωνία επηρεάστηκε από αυτή την τάση για κρατικοκεντρική κυβέρνηση (Αβραμίδης, Χρήστος Ευσταθίου, 2020).

Η πολιτική αναταραχή και η κοινωνική αναταραχή καθόρισαν τα μεταπολεμικά χρόνια της Ελλάδας. Το κράτος επιχείρησε τακτικές κοινωνικού ελέγχου, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών διακρίσεων και των παρεμβάσεων που αποσκοπούσαν στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης, σε μια προσπάθεια να εδραιώσει τον έλεγχο μιας κοινωνίας που βρισκόταν υπό αλλαγή. Η πολιτική αναταραχή εκείνη την εποχή καθιστούσε λιγότερο πιθανό το ενδεχόμενο η προώθηση του πλουραλισμού να τύχει ενεργού προσοχής. Η κυβέρνηση προσπάθησε να ελέγξει και να ρυθμίσει τη δημόσια αφήγηση, αποτρέποντας τη φυσική ανάπτυξη ενός διαφοροποιημένου περιβάλλοντος μέσω ενημέρωσης που θα μπορούσε να παρέχει ένα εύρος απόψεων και φωνών (Parathanassopoulos, 2001).

Η δημιουργία υποδομών για τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα, όπως οι σταθμοί εκπομπής, απαιτούσε σημαντικούς οικονομικούς πόρους. Μόνο το κράτος, με πρόσβαση σε δημόσιους πόρους, μπορούσε να πραγματοποιήσει το έργο λόγω του τεράστιου κόστους κατασκευής της απαιτούμενης υποδομής. Οι πρώτες προσπάθειες για την έναρξη της τηλεοπτικής μετάδοσης

στα τέλη της δεκαετίας του 1950 και στις αρχές της δεκαετίας του 1960 αντιμετώπισαν προκλήσεις και αποτυχίες. Ο στρατός, ιδίως η ελληνική στρατιωτική χούντα (δικτατορία) που βασίλευσε από το 1967 έως το 1974, ήταν υπεύθυνος για την επιτυχή ίδρυση του πρώτου τηλεοπτικού σταθμού, Υπηρεσία Ενημερώσεως Ενόπλων Δυνάμεων (Υ.ΕΝ.Ε.Δ.) Η διανομή πληροφοριών επηρεάστηκε από τη συμμετοχή του στρατού στις ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές, επειδή τα κρατικά μέσα ενημέρωσης χρησιμοποιήθηκαν για την προώθηση του στόχου της χούντας (Katsoudas, 1985).

1.2. Βασικά σημεία στην ανάπτυξη του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης (1945-1980)

Μεταξύ 1945 και 1980, το ραδιόφωνο και η τηλεόραση στην Ελλάδα είχαν μια πορεία ανάπτυξης που χαρακτηρίζεται από διάφορα στάδια που είναι αντιπροσωπευτικά του ιστορικού, πολιτικού και τεχνικού πλαισίου της περιόδου. Κατά τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, η ραδιοφωνική μετάδοση αναδείχθηκε ως ένα κρατικά ελεγχόμενο μέσο. Οι περιορισμένες τεχνικές ανακαλύψεις και η προσαρμογή της χώρας στις νέες πολιτικές δυναμικές μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο καθόρισαν αυτή τη χρονική περίοδο. Αυτοί οι παράγοντες οδήγησαν άμεσα στην κυριαρχία των κρατικά χρηματοδοτούμενων ραδιοφωνικών εκπομπών, καθώς ο κρατικός έλεγχος ήταν σύμφωνος με το ευρύτερο σκηνικό της μεταπολεμικής κυβέρνησης και του σχεδιασμού. Τα ιδανικά της τηλεοπτικής μετάδοσης εισήχθησαν στα τέλη της δεκαετίας του 1950 και στις αρχές της δεκαετίας του 1960, αλλά αυτή η χρονική περίοδος ήταν γεμάτη δυσκολίες. Όταν το κράτος προσπάθησε για πρώτη φορά να εισαγάγει την τηλεόραση, δυσκολεύτηκε να δημιουργήσει μια ισχυρή ραδιοτηλεοπτική υποδομή. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίστηκαν εκείνη την εποχή ήταν αποτέλεσμα ενός συνδυασμού οικονομικών περιορισμών, τεχνικών περιορισμών και της πολύπλοκης φύσης της τηλεοπτικής παραγωγής. Η βιωσιμότητα της τηλεοπτικής μετάδοσης παρέμεινε ένα μυστήριο παρά τις προσπάθειες διεύρυνσης του περιβάλλοντος των μέσων ενημέρωσης.

Μια κρίσιμη καμπή σημειώθηκε τη δεκαετία του 1960, όταν ο στρατός παρενέβη και δημιούργησε το ΥΕΝΕΔ, τον πρώτο τηλεοπτικό σταθμό της χώρας. Αυτή η εφεύρεση ενίσχυσε τον κυβερνητικό έλεγχο των μέσων ενημέρωσης και αύξησε την επίδρασή τους,

ενώ παράλληλα αποτέλεσε σημαντική βελτίωση των ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών. Η ίδρυση του YENEΔ υπό στρατιωτική εποπτεία ανέδειξε τον γενικότερο ρόλο του κράτους στην αναδιαμόρφωση του περιβάλλοντος των μέσων ενημέρωσης και στην περαιτέρω ενίσχυση του ελέγχου του στη ροή της πληροφορίας.

Η κρατική καταστολή και η χρήση των ραδιοτηλεοπτικών μέσων για προπαγάνδα αυξήθηκαν καθ' όλη την περίοδο της εξουσίας της στρατιωτικής χούντας, η οποία διήρκεσε από το 1967 έως το 1974. Η ροή των πληροφοριών ελεγχόταν προσεκτικά για να υποστηρίξει την αφήγηση της χούντας, καταδεικνύοντας το βαθμό στον οποίο η κρατική εξουσία μπορούσε να επηρεάσει την κοινή γνώμη μέσω των μέσων ενημέρωσης. Μετά την ανατροπή της δικτατορίας το 1974, η Ελλάδα ξεκίνησε την πορεία προς το δημοκρατικό πολίτευμα. Το τοπίο των μέσων ενημέρωσης υπέστη μετασχηματισμό ως αποτέλεσμα αυτής της αλλαγής. Οι πρωτοβουλίες διαφοροποίησης των μέσων ενημέρωσης που περιλάμβαναν τόσο το ραδιόφωνο όσο και την τηλεόραση απέκτησαν έδαφος. Τα κατάλοιπα της κρατικής επιρροής παρέμειναν παρά τις αλλαγές αυτές, εμφανιζόμενα σε ποικίλους βαθμούς, ακόμη και όταν το έδαφος άλλαζε (Κανδύλη, 2021).

1.3. Επιρροή της EPT στο τοπίο των μέσων ενημέρωσης και στην ελευθερία της έκφρασης

Το τοπίο των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα έχει επηρεαστεί σημαντικά από τη στενή σχέση μεταξύ των μεγάλων πολιτικών κομμάτων και της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης, η οποία εμπόδισε την ανάπτυξη ενός πλουραλιστικού περιβάλλοντος των μέσων ενημέρωσης και περιόρισε τον δημοκρατικό διάλογο. Η Ελληνική Ραδιοφωνία και Τηλεόραση (EPT) ιδρύθηκε ως κρατικός οργανισμός μέσων ενημέρωσης το 1938, επιτρέποντας στην κυβέρνηση να ελέγχει την αφήγηση που παρουσιάζεται στο κοινό. Αυτό το μονοπώλιο κατέπνιξε την ποικιλομορφία των φωνών και των απόψεων που ήταν προσβάσιμες στο κοινό, περιορίζοντας την πρόσβαση σε μια ευρεία ποικιλία απόψεων (Ζάνκοβιτς, 2018).

Το μονοπώλιο της EPT δημιούργησε έλλειψη λογοδοσίας στο τοπίο των μέσων ενημέρωσης, με περιορισμένες εναλλακτικές λύσεις για τους πολίτες να εκφράσουν τη δυσαρέσκειά τους ή να απαιτήσουν ποιοτικότερο περιεχόμενο των μέσων ενημέρωσης. Αυτή

η καταστολή των αντίθετων απόψεων εμπόδισε τον δημοκρατικό διάλογο και την ανταλλαγή διαφορετικών ιδεών (Αρλετης, 2018).

Η δημιουργία του μονοπωλίου της ΕΡΤ προέκυψε από μια σύνθετη αλληλεπίδραση ιστορικών, πολιτικών και οικονομικών δυνάμεων. Η εξισορρόπηση της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης, της πολιτικής επιρροής και της προώθησης διαφορετικών απόψεων εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση (Γρηγορίου, 2015). Οι ιδιοκτήτες εφημερίδων στην Ελλάδα διαδραμάτισαν ιστορικά σημαντικό ρόλο στην πολιτική, θολώνοντας τα όρια μεταξύ των μέσων ενημέρωσης και των πολιτικών συμφερόντων. Αυτή η στενή σχέση έχει οδηγήσει σε μείωση της ανεξαρτησίας των εφημερίδων και της νομιμότητας της δημόσιας πληροφόρησης (Terzis, 2007).

Πέρα από την ΕΡΤ, οι ιδιοκτήτες εφημερίδων στην Ελλάδα έχουν διαδραματίσει ιστορικά σημαντικό ρόλο στην πολιτική, θολώνοντας τα όρια μεταξύ των μέσων ενημέρωσης και των πολιτικών συμφερόντων. Αυτή η στενή σχέση έχει οδηγήσει σε μείωση της ανεξαρτησίας των εφημερίδων και της νομιμότητας της δημόσιας πληροφόρησης. Στην ανάπτυξη της τηλεόρασης στην Ελλάδα υπήρξε εμπλοκή των ισχυρών εκδοτών εφημερίδων, συμβάλλοντας στην επέκταση της εξουσίας και του ελέγχου τους επί της δημόσιας πληροφόρησης. (Αραμπατζή, 2012).

Η ανάπτυξη της τηλεόρασης στην Ελλάδα ενέπλεξε ισχυρούς εκδότες εφημερίδων, συμβάλλοντας στην επέκταση της δύναμης και του ελέγχου τους επί της δημόσιας πληροφόρησης (Νικολάου, 2016). Η σχέση μεταξύ των εκδοτών εφημερίδων και της ανάπτυξης της τηλεόρασης δεν αποτελεί παγκόσμια τάση, καθώς ανεξάρτητοι ραδιοτηλεοπτικοί φορείς, δίκτυα και εταιρείες ραδιοφώνου και ψυχαγωγίας έχουν ηγηθεί της επέκτασης της τηλεόρασης, ανεξάρτητα από τα συμφέροντα των εφημερίδων (Τουλγεριδης, 2023).

1.4. Απελευθέρωση και απορρύθμιση των μέσων ενημέρωσης

- Δημοκρατική μετάβαση και απομάκρυνση της χούντας

Το 1974, η στρατιωτική χούντα απομακρύνθηκε, σηματοδοτώντας μια σημαντική καμπή στην ελληνική ιστορία. Η διακυβέρνηση της αυταρχικής χούντας περιόρισε αυστηρά την ελευθερία του λόγου και ρύθμιζε αυστηρά την κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης. Με την αποκατάσταση της δημοκρατικής διακυβέρνησης δημιουργήθηκε μια πλατφόρμα για την ενθάρρυνση του ελεύθερου λόγου, των διαφορετικών απόψεων και ενός πλουραλιστικού περιβάλλοντος στα μέσα ενημέρωσης (Κανδύλη, 2021).

- Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και διεθνείς πιέσεις

Καθώς η Ελλάδα εργαζόταν προς την κατεύθυνση βαθύτερων δεσμών με την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), υπόκειτο σε κανόνες και πρότυπα της ΕΕ, ιδίως σε εκείνους που αφορούσαν τον πλουραλισμό και την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης. Οι μεταρρυθμίσεις για τον τερματισμό του μονοπωλίου της ΕΡΤ προωθήθηκαν ως απάντηση στις διεθνείς πιέσεις για την τήρηση των δημοκρατικών προτύπων και των πρακτικών των μέσων ενημέρωσης (Kandyla & Psychogiorgoulou, 2016).

- Τεχνολογικές εξελίξεις και παγκοσμιοποίηση

Η επέκταση της παγκοσμιοποίησης και η ανάπτυξη της τεχνολογίας των επικοινωνιών άνοιξαν τις πόρτες για την είσοδο νέων εταιρειών στον τομέα των μέσων ενημέρωσης. Η έλευση των ψηφιακών πλατφορμών και της δορυφορικής μετάδοσης άνοιξε διαύλους για τη διάδοση εναλλακτικού υλικού, υπονομεύοντας την κυριαρχία των καθιερωμένων κρατικά ελεγχόμενων πηγών (Kandyla & Psychogiorgoulou, 2016).

- Αλλαγές στις προσδοκίες του κοινού και στα πρότυπα κατανάλωσης των μέσων ενημέρωσης

Το ελληνικό κοινό άρχισε να αναμένει μεγαλύτερη ποικιλομορφία και επιλογές στο περιεχόμενο των μέσων ενημέρωσης, ως αποτέλεσμα της αυξανόμενης έκθεσης σε ένα ευρύ φάσμα πηγών πληροφόρησης και ψυχαγωγίας από όλο τον κόσμο. Αυτή η αλλαγή στις επιλογές των καταναλωτών κατέστησε σαφές ότι το περιβάλλον των μέσων ενημέρωσης πρέπει να είναι πιο ζωντανό και ποικιλόμορφο (Kandyla & Psychogiorgoulou, 2016).

- Ίδρυσης του ραδιοφώνου 9.84

Ένα σημαντικό βήμα προς την απελευθέρωση του κλάδου των μέσων ενημέρωσης έγινε με την έναρξη λειτουργίας του Ραδιοφώνου 9.84 από τον Δήμο Αθηναίων στην Ελλάδα, βάσει της 12864/Ε απόφασης του Υπουργείου Τύπου με συχνότητα εκπομπής τους 98,4 FM, ιδίως υπό το πρίσμα της νομοθεσίας της ΕΕ που θεωρεί την ενημέρωση ως υπηρεσία. Με την ενέργεια αυτή, έσπασε η παλιά κρατικά ελεγχόμενη και μονοπωλιακή προσέγγιση των μέσων ενημέρωσης. Προωθήθηκε ένα πιο διαφοροποιημένο και ανταγωνιστικό περιβάλλον για τα μέσα ενημέρωσης, επιτρέποντας στις τοπικές κυβερνήσεις να ενταχθούν στον ραδιοτηλεοπτικό κλάδο.

Το Radio 9.84 αποτέλεσε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο η ΕΕ δίνει προτεραιότητα στην αύξηση του πλουραλισμού και στην εξάλειψη του κυβερνητικού ελέγχου στις υπηρεσίες πληροφόρησης, ενώ ταυτόχρονα αμφισβητεί το σημερινό ολιγοπώλιο των μέσων ενημέρωσης. Έδωσε στο ελληνικό οικοσύστημα των μέσων ενημέρωσης μια νέα δυναμική που προώθησε τη δημιουργικότητα, τη δημιουργία περιφερειακού περιεχομένου και τη βελτίωση της διαθεσιμότητας πληροφοριών. Η δράση αυτή τόνισε πώς η ρύθμιση των μέσων ενημέρωσης αλλάζει διαρκώς και πώς τηρεί τις αρχές της ΕΕ για την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης και την απελευθέρωση της αγοράς, προωθώντας έτσι ένα πιο ανοιχτό και ζωντανό τοπίο των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα.

2. Εξέλιξη τηλεοπτικών μέσων ενημέρωσης από το μονοπώλιο στην ποικιλομορφία

Η μετάβαση της Ελλάδας από έναν ενιαίο κρατικό ραδιοτηλεοπτικό φορέα σε μια διαφοροποιημένη σειρά ανοικτών καναλιών χαρακτηρίστηκε από βαθιές αλλαγές στη ζήτηση του κοινού, την τεχνολογία και τη νομοθεσία. Πολυάριθμα κανάλια, τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, εμφανίστηκαν ως αποτέλεσμα αυτής της μετάβασης, αλλάζοντας τη δυναμική της ιδιοκτησίας και της διανομής των μέσων ενημέρωσης. Το παρούσα μελέτη εξετάζει την εξέλιξη των ελληνικών μέσων ενημέρωσης, καταγράφοντας τη μετάβαση από το μονοπώλιο σε ένα ευρύ φάσμα πηγών και εξετάζοντας τις τάσεις ιδιοκτησίας και διανομής που προέκυψαν (Iosifidis & Boucas, 2015).

Προκειμένου να εξαλείψει το μονοπώλιο της ΕΡΤ και να προωθήσει τον ανταγωνισμό, η Ελλάδα δρομολόγησε μια σειρά νομικών και κυβερνητικών αλλαγών. Ο αποκλειστικός έλεγχος της ΕΡΤ τερματίστηκε με τον ραδιοτηλεοπτικό νόμο του 1987, ο οποίος επέτρεψε τη λειτουργία εμπορικών τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών σταθμών. Μεταγενέστερες νομοθετικές πρωτοβουλίες χαλάρωσαν ακόμη περισσότερο τους περιορισμούς ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης και προώθησαν τη δημιουργία ανεξάρτητων καναλιών. Επιπλέον, εφαρμόστηκαν διαδικασίες αδειοδότησης για την παροχή ραδιοτηλεοπτικών συχνοτήτων σε εμπορικούς φορείς μέσω ανταγωνιστικών δημοπρασιών. Σε αντίθεση με τον άμεσο κυβερνητικό έλεγχο, η στρατηγική αυτή διασφάλιζε ότι τα μέσα ενημέρωσης επιλέγονταν με βάση την ικανότητά τους να παρέχουν ποικιλία σχετικών πληροφοριών. Δημιουργήθηκαν επίσης, ανεξάρτητοι ρυθμιστικοί οργανισμοί για την εποπτεία των δραστηριοτήτων των μέσων ενημέρωσης, την προστασία του ανταγωνισμού και τη διατήρηση των δημοσιογραφικών προτύπων. Ένα παράδειγμα είναι το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης. Οι οργανισμοί αυτοί ήταν απαραίτητοι για την προώθηση του θεμιτού ανταγωνισμού και την αποφυγή υπερβολικής συγκέντρωσης ιδιοκτησίας στα μέσα ενημέρωσης (Kandyla & Psychogiorgoulou, 2016).

2.1. Πλήρης απελευθέρωση της ίδρυσης ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών

Σημείο καμπής στο τοπίο των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα ήταν η κατάρρευση του μονοπωλίου της Ελληνικής Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης (ΕΡΤ). Ως συνέπεια της ίδρυσης της ΕΡΤ στα μέσα του 20ού αιώνα είχε δημιουργηθεί ένα συγκεντρωτικό, κρατικά ελεγχόμενο περιβάλλον μέσων ενημέρωσης που εμπόδιζε την ποικιλία και τον πλουραλισμό. Οι νομοθετικές αλλαγές που επέτρεψαν την εισαγωγή εμπορικών τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών σταθμών στα τέλη της δεκαετίας του 1980 σηματοδότησαν την αρχή της ρήξης με αυτό το μονοπώλιο. Οι αλλαγές αυτές ενθάρρυναν τον ανταγωνισμό και παρείχαν νέες επιλογές ενημέρωσης και ψυχαγωγίας (Iosifidis & Boucas, 2015).

Η απορρύθμιση της βιομηχανίας των μέσων ενημέρωσης απελευθέρωσε ένα επιχειρηματικό και δημιουργικό παλιρροϊκό κύμα που πυροδότησε τη γρήγορη ανάπτυξη των ανεξάρτητων καναλιών. Σε όλη τη χώρα εμφανίστηκαν τηλεοπτικοί σταθμοί, οι οποίοι παρείχαν ένα ευρύ φάσμα περιεχομένου που απευθυνόταν σε διάφορους πληθυσμιακούς στόχους και ενδιαφέροντα. Με την εισαγωγή μιας ποικιλίας προοπτικών, ειδών και τύπων περιεχομένου, αυτή η νεοανακαλυφθείσα ποικιλομορφία αμφισβήτησε την ηγεμονία των κρατικά ελεγχόμενων μέσων ενημέρωσης (Iosifidis & Boucas, 2015).

Η εμφάνιση της ψηφιακής μετάδοσης και οι τεχνολογικές εξελίξεις επιτάχυναν την ανάπτυξη των μέσων ενημέρωσης. Η ποιότητα του σήματος βελτιώθηκε, οι δυνατότητες μετάδοσης αυξήθηκαν και πολλά κανάλια μπορούσαν να συνυπάρχουν στο ίδιο φάσμα συχνοτήτων χάρη στην ψηφιοποίηση. Η εισαγωγή καναλιών υψηλής ευκρίνειας και θεματικών καναλιών κατέστη δυνατή χάρη σε αυτή την τεχνική πρόοδο (Iosifidis & Boucas, 2015)

2.2. Κατανομή και ιδιοκτησία των εθνικών και τοπικών/περιφερειακών καναλιών

Καθώς η βιομηχανία των μέσων ενημέρωσης επεκτάθηκε, εμφανίστηκαν τα εθνικά τηλεοπτικά κανάλια που εξυπηρετούσαν το σύνολο του ελληνικού πληθυσμού. Τα κανάλια αυτά περιλάμβαναν ένα ευρύ φάσμα ιδιωτικών, δημόσιων και επιχειρηματικών υπηρεσιών. Μεταξύ αυτών, η ΕΡΤ άλλαξε την οργανωτική της δομή και συνυπήρξε μαζί με τα ιδιωτικά κανάλια ως δημόσιος ραδιοτηλεοπτικός φορέας. Εκτός από την παροχή στους τηλεθεατές μιας ευρείας ποικιλίας πληροφοριών, από ειδήσεις και τρέχοντα γεγονότα έως ψυχαγωγικές

και πολιτιστικές εκπομπές, η ύπαρξη των εθνικών δικτύων παρείχε ευρεία κάλυψη και προσβασιμότητα (Katsirea, 2017).

Τα περιφερειακά και τοπικά κανάλια μέσωσ ενημέρωσης συμπεριλήφθηκαν στη διαφοροποίηση των μέσων ενημέρωσης. Η ανάπτυξη τοπικών και περιφερειακών τηλεοπτικών δικτύων έδωσε τη δυνατότητα να δημιουργηθεί μια πλατφόρμα για υλικό με περιφερειακή διάκριση. Ως αποτέλεσμα της κάλυψης των ειδήσεων, των εκδηλώσεων και του πολιτισμού της περιοχής από αυτά τα δίκτυα, τα μέσα ενημέρωσης και οι τοπικές κοινότητες συνδέθηκαν στενά. Η τοπικοποίηση του υλικού βελτίωσε τους πολιτιστικούς δεσμούς και προώθησε το αίσθημα της κοινότητας μεταξύ των Ελλήνων που ζούσαν σε διάφορες περιοχές (Katsirea, 2017).

Το ιδιοκτησιακό περιβάλλον των καναλιών μέσωσ ενημέρωσης γνώρισε σημαντική αλλαγή. Η κρατική ιδιοκτησία αρχικά κυριάρχησε στην ιδιοκτησιακή δομή, η οποία στη συνέχεια αυξήθηκε και συμπεριέλαβε ιδιωτικές επιχειρήσεις, ομίλους μέσωσ ενημέρωσης και μεμονωμένους επιχειρηματίες. Τα μέσα ενημέρωσης αναγκάστηκαν να καινοτομούν και να προσαρμόζονται στις προτιμήσεις των καταναλωτών, ως αποτέλεσμα της αυξημένης ανταπαικότητας και εφευρετικότητας του τομέα που επέφερε αυτή η ποικιλομορφία της ιδιοκτησίας. Ωστόσο, τελικά θεσπίστηκαν κανονισμοί για την απαγόρευση της υπερβολικής κυριαρχίας λίγων επιχειρήσεων, λόγω των ανησυχιών σχετικά με τη συγκέντρωση της ιδιοκτησίας των μέσωσ ενημέρωσης και τις συναφείς προκαταλήψεις (Katsirea, 2017).

Η μετάβαση από έναν ενιαίο κρατικό ραδιοτηλεοπτικό φορέα σε ένα ευρύ φάσμα καναλιών έχει σημαντικές επιπτώσεις στον δημοκρατικό διάλογο και στην ελευθερία της έκφρασης. Η πολλαπλότητα των καναλιών κατέστησε δυνατή την εκπροσώπηση μεγαλύτερης ποικιλίας φωνών, απόψεων και ιδεών. Αυτό το φάσμα προοπτικών καλλιέργησε έναν καλύτερα μορφωμένο πληθυσμό, επιτρέποντας στους ανθρώπους να αλληλεπιδρούν με την πληροφορία με κριτικό τρόπο και να δημιουργούν ολοκληρωμένες απόψεις. Το δυναμικό περιβάλλον των μέσωσ ενημέρωσης προώθησε τον ελεύθερο διάλογο και τις συζητήσεις, οι οποίες συνέβαλαν στη δημιουργία μιας πιο ακμάζουσας δημοκρατικής οικολογίας (Katsirea, 2017).

2.3. Η διαμάχη και η δυναμική της δημόσιας πολιτικής για τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα ενημέρωσης

Η έλευση του "Αθήνα 9,84" ως μη κρατικού ραδιοφωνικού σταθμού έθεσε ένα ευαίσθητο θέμα που αποτελούσε απειλή για το σημερινό περιβάλλον των κρατικά ελεγχόμενων μέσων ενημέρωσης. Δεδομένου ότι τα κρατικά μέσα ενημέρωσης κυριαρχούσαν προηγουμένως στο ελληνικό τοπίο των μέσων ενημέρωσης, η αλλαγή αυτή δημιούργησε ανησυχίες σχετικά με τη νομιμότητα των μη κρατικών επιχειρήσεων που παρέχουν υπηρεσίες μέσων ενημέρωσης. Η συζήτηση επικεντρώθηκε στη ρύθμιση της ραδιοφωνικής μετάδοσης και στο αν θα έπρεπε να θεωρείται δημόσια υπηρεσία ή κερδοσκοπική επιχείρηση.

Οι παράγοντες πίεζαν για περισσότερη ανεξαρτησία και ποικιλομορφία των μέσων ενημέρωσης, καθώς το περιβάλλον των μέσων ενημέρωσης υπέστη σεισμική μεταμόρφωση. Η υπόθεση προσέλυσε την προσοχή του κοινού και προκάλεσε συζητήσεις σχετικά με τη λειτουργία των μέσων ενημέρωσης σε μια ελεύθερη κοινωνία. Για την αντιμετώπιση της διαφοράς ελήφθησαν νομικά μέτρα και τελικά ζητήθηκε η γνώμη του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για να αποφανθεί σχετικά με την εγκυρότητα του "Αθήνα 9,84". Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ανέτρεψε το μονοπώλιο της κυβέρνησης στα μέσα ενημέρωσης, επιβεβαιώνοντας ότι η ραδιοφωνική μετάδοση ήταν ένα είδος παροχής υπηρεσιών. Η απόφαση άνοιξε την πόρτα για ένα πιο φιλελεύθερο περιβάλλον για τα μέσα ενημέρωσης, υποστηρίζοντας τον ρυθμιστικό ρόλο του κράτους στη διατήρηση των προτύπων και την απαγόρευση της υπερβολικής συγκέντρωσης της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης (Γιαννακη, 2018).

2.3.1. Κύκλος της δημοκρατικής πολιτικής και της μετάβασης

Η εμφάνιση του "Αθήνα 9,84" επέστησε την προσοχή στην ανάγκη επικαιροποίησης του ελληνικού νόμου για τα μέσα ενημέρωσης, ώστε να ληφθούν υπόψη οι μεταβαλλόμενες τάσεις των μέσων ενημέρωσης και οι προσδοκίες του κοινού. Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου αναγνώρισε την ανάγκη για μια πιο δημοκρατική προσέγγιση που θα λάμβανε υπόψη τον μεταβαλλόμενο ρόλο των μέσων ενημέρωσης και την ανάγκη εξισορρόπησης μεταξύ της κρατικής ρύθμισης και της πολυφωνίας των μέσων ενημέρωσης. Η απόφαση του

Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου πυροδότησε μια αργή αλλά σταθερή κίνηση προς την κατεύθυνση της απελευθέρωσης. Το κράτος άρχισε να παρέχει άδειες για ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς, παρόλο που στην αρχή δεν υπήρχε εκτεταμένη ρυθμιστική δομή. Προκειμένου να διαφοροποιηθεί η ιδιοκτησία και το περιεχόμενο των μέσων ενημέρωσης, αυτό ήταν το πρώτο βήμα. Ωστόσο, υπήρξαν δυσκολίες καθ' όλη τη διάρκεια της μετάβασης, όπως οι μη αδειοδοτημένοι σταθμοί που εξέπεμπαν σε δημοτικό και εθνικό επίπεδο.

Ο πολλαπλασιασμός των μέσων ενημέρωσης ήταν αποτέλεσμα της απελευθέρωσης της ραδιοφωνικής και τηλεοπτικής μετάδοσης. Οι ποσοτικές στατιστικές αποκαλύπτουν μια απότομη αύξηση των καναλιών, που καταδεικνύει τη μετάβαση από ένα κρατικά ελεγχόμενο σύστημα σε ένα πιο διαφοροποιημένο περιβάλλον μέσων ενημέρωσης. Η αφθονία των μη αδειοδοτημένων σταθμών, ωστόσο, προκάλεσε ερωτήματα σχετικά με την ακρίβεια των πληροφοριών και την πιθανότητα διαφθοράς. Η απουσία ισχυρού ρυθμιστικού πλαισίου δημιούργησε προβλήματα όπως η μεροληπτική ενημέρωση και η ανεπαρκής λογοδοσία (Γιαννακη, 2018).

3. Η δημόσια πολιτική για τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα ενημέρωσης..

3.1. Η εξέλιξη της πολιτικής των μέσων ενημέρωσης

Η απελευθέρωση των υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) αποτέλεσε σημαντική κινητήρια δύναμη για τη διαμόρφωση της πολιτικής για τα μέσα ενημέρωσης στην Ευρώπη. Η δέσμευση της ΕΕ για τη δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς για τις ραδιοτηλεοπτικές υπηρεσίες οδήγησε σε διάφορες βασικές εξελίξεις, συμπεριλαμβανομένης της υπερεθνικής ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης, του αυξημένου ανταγωνισμού και της εναρμόνισης των κανονισμών για τα μέσα ενημέρωσης στα κράτη μέλη της. Οι οδηγίες και οι κανονισμοί της ΕΕ έχουν θέσει πρότυπα σχετικά με τον πλουραλισμό των μέσων ενημέρωσης, τον ανταγωνισμό και τη δημόσια ραδιοτηλεόραση, όλα με στόχο την προώθηση ανοικτών, ανταγωνιστικών και ανταποκρινόμενων στους καταναλωτές αγορών μέσων ενημέρωσης (Psychogiorgoulou et al., 2012).

Μια κρίσιμη πτυχή της εξέλιξης της πολιτικής για τα μέσα ενημέρωσης είναι η προώθηση της ελευθερίας της πληροφόρησης και του πλουραλισμού των μέσων ενημέρωσης. Αυτό περιλαμβάνει τη διασφάλιση της αυτονομίας των θεσμικών οργάνων των μέσων ενημέρωσης να αναφέρουν και να αναλύουν τα γεγονότα χωρίς αδικαιολόγητη παρέμβαση από κυβερνητικές ή άλλες οντότητες με επιρροή. Τα μέσα ενημέρωσης φιλοδοξούν να παρέχουν ένα ευρύ φάσμα περιεχομένου, φωνών και προοπτικών για να καλύψουν τις ανάγκες πληροφόρησης και ψυχαγωγίας του κοινού τους. Ο πλουραλισμός των μέσων ενημέρωσης αναγνωρίζεται ως ουσιώδης για ένα ισχυρό δημοκρατικό σύστημα, καθώς διασφαλίζει ότι οι πολίτες έχουν απεριόριστη πρόσβαση σε ένα ευρύ φάσμα απόψεων. Έχουν καταβληθεί προσπάθειες για τον περιορισμό της κυβερνητικής επιρροής στους θεσμούς των μέσων ενημέρωσης για την ενίσχυση της ελευθερίας της πληροφόρησης και την προστασία της πολυφωνίας. Η ίδρυση ανεξάρτητων ρυθμιστικών φορέων και η εφαρμογή μηχανισμών αυτορρύθμισης στον κλάδο των μέσων ενημέρωσης αποτελούν στρατηγικές που αποσκοπούν στη θωράκιση του περιεχομένου των μέσων ενημέρωσης από πολιτικές παρεμβάσεις, τηρώντας παράλληλα τα πρότυπα δεοντολογίας (Psychogiorgoulou & Kandyla, 2013).

Η επιρροή ισχυρών οικονομικών οντοτήτων στον κλάδο των μέσων ενημέρωσης διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της πολιτικής για τα μέσα ενημέρωσης. Πλούσια άτομα, εταιρείες και όμιλοι επενδύουν στα μέσα ενημέρωσης για διάφορους λόγους, όπως η προώθηση πολιτικών προγραμμάτων, η προώθηση επιχειρηματικών συμφερόντων ή η επιδίωξη κερδοφορίας. Αυτά τα οικονομικά συμφέροντα μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά την ιδιοκτησία των μέσων ενημέρωσης και, κατά συνέπεια, το περιεχόμενο και τις συντακτικές επιλογές που κάνουν τα ιδρύματα των μέσων ενημέρωσης. Οι επενδύσεις αυτές μπορεί να οδηγήσουν σε ενοποίηση της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης, μειώνοντας ενδεχομένως την ποικιλομορφία. Η απελευθέρωση των υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης στην ΕΕ ανοίγει την πόρτα σε ισχυρές οικονομικές οντότητες να εισέλθουν σε αναδυόμενες αγορές. Για την ενίσχυση της ελευθερίας της πληροφόρησης και του πλουραλισμού, μπορούν να εφαρμοστούν ρυθμιστικά μέτρα για τον περιορισμό της επιρροής των οικονομικών συμφερόντων και τη διασφάλιση της ποικιλομορφίας των μέσων ενημέρωσης (Psychogiorgoulou et al., 2012).

Σε τελική ανάλυση, ο βασικός στόχος της ανάπτυξης πολιτικής για τα μέσα ενημέρωσης είναι η αποτελεσματική εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος, διασφαλίζοντας ότι οι πολίτες έχουν πρόσβαση σε ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών, προοπτικών και επιλογών ψυχαγωγίας. Για να εκτιμηθεί ο βαθμός της ποικιλομορφίας και του ανταγωνισμού των μέσων ενημέρωσης σε ένα δεδομένο έθνος, τα ποσοτικά δεδομένα, όπως η καταμέτρηση των μέσων ενημέρωσης, οι εκτιμήσεις της εμβέλειας του κοινού και οι αξιολογήσεις της συγκέντρωσης της αγοράς, μπορούν να παράσχουν πολύτιμες πληροφορίες (Veneti & Karadimitriou, 2013).

Μια αξιοσημείωτη πτυχή αυτού του εξελισσόμενου τοπίου πολιτικής για τα μέσα ενημέρωσης είναι ο έλεγχος που αντιμετωπίζει το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης, υπεύθυνο για τη ρύθμιση των δραστηριοτήτων των μέσων ενημέρωσης. Ενώ διαδραμάτισε ζωτικό ρόλο στην αδειοδότηση και τη διατήρηση των προτύπων, η αποτελεσματικότητα του Συμβουλίου παρεμποδίστηκε από την ανεπαρκή χρηματοδότηση και τις νομικές ελλείψεις. Η ασυνεπής επιβολή των προτύπων ήταν συνέπεια της απουσίας ρητών κανόνων και διορθωτικών διαδικασιών, αναδεικνύοντας την ανάγκη για συνολικές μεταρρυθμίσεις (Halili, 2018).

3.2. Κλείσιμο της Ελληνικής Ραδιοφωνίας - Τηλεόρασης (ΕΡΤ)

Μεταξύ 11 Ιουνίου και 7 Νοεμβρίου 2013, η Ελληνική Ραδιοφωνία και Τηλεόραση (ΕΡΤ), συχνά γνωστή ως "Μαύρη ΕΡΤ" κατά τη διάρκεια της μετάβασης, έκλεισε, γεγονός που αποτέλεσε σημαντικό και αμφιλεγόμενο γεγονός στην Ελλάδα. Προκειμένου να αντικατασταθεί η ΕΡΤ με τη Νέα Ελληνική Ραδιοφωνία, Διαδίκτυο και Τηλεόραση, σχεδιάστηκε από την τότε κυβέρνηση συνασπισμού, η οποία αποτελούνταν από τα κόμματα Νέα Δημοκρατία (ΝΔ), ΠΑΣΟΚ και Δημοκρατική Αριστερά. Ευρείες διαδηλώσεις και επικρίσεις, τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, προκάλεσε η απόφαση να κλείσει η ΕΡΤ. Ο Σίμος Κεδίκογλου, κυβερνητικός εκπρόσωπος και υπουργός Τύπου και ΜΜΕ, έκανε την ανακοίνωση του κλεισίματος, αναφέροντας ότι η ΕΡΤ θα κλείσει οριστικά τα μεσάνυχτα, με αποτέλεσμα την απόλυση των 2.656 υπαλλήλων της. Ένας νέος δημόσιος ραδιοτηλεοπτικός φορέας με λιγότερο από 1.000 άτομα προσωπικό ήταν ο στόχος της κυβέρνησης (Μπούκα, 2015).

Ένα κύμα διαμαρτυρίας κατά του κλεισίματος της ΕΡΤ εξαπλώθηκε σε όλη την Ελλάδα και ο κόσμος συγκεντρώθηκε σε ένδειξη συμπαράστασης έξω από το Ραδιομέγαρο της ΕΡΤ. Στον αντίποδα, πολλά εργατικά συνδικάτα, ιδίως η ΕΣΗΕΑ, η ΓΣΕΕ και η ΑΔΕΔΥ, σχεδίασαν 24ωρη στάση εργασίας. Η Ευρωπαϊκή Ραδιοτηλεοπτική Ένωση (ΕΒΥ) εξέφρασε "βαθιά απογοήτευση" για την επιλογή και κάλεσε τον πρωθυπουργό Αντώνη Σαμαρά να αλλάξει γνώμη. Το μεγαλύτερο μέρος του προσωπικού της ΕΡΤ αντιστάθηκε να εγκαταλείψει τις θέσεις εργασίας του παρά το κλείσιμο. Συνέχισαν να εκπέμπουν μέσω δορυφόρου χρησιμοποιώντας τον εξοπλισμό της ΕΒΥ και η ΕΒΥ παραχώρησε μια συχνότητα για τα προγράμματα της ΕΡΤ ώστε να μεταδίδονται ζωντανά στο διαδίκτυο. Προκειμένου να συνεχίσουν να εκπέμπουν, τα μέλη του προσωπικού της ΕΡΤ επανενεργοποίησαν επίσης αναλογικούς πομπούς σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Η Δημοκρατική Αριστερά, εταίρος του συνασπισμού, αποχώρησε από την κυβέρνηση αντιδρώντας στη διακοπή λειτουργίας, επικαλούμενη ως αιτία την αναδιοργάνωση της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης (Κοντομίχης, 2017).

Λίγες ημέρες μετά το κλείσιμο, η κυβέρνηση δήλωσε ότι η ΝΕΡΙΤ θα πάρει τη θέση της ΕΡΤ. Το Συμβούλιο της Επικρατείας αποφάσισε ότι, ακόμη και αν το κλείσιμο ήταν νόμιμο, ένας δημόσιος ραδιοτηλεοπτικός φορέας θα πρέπει να συνεχίσει να εκπέμπει πρόγραμμα, ενώ η ΝΕΡΙΤ υλοποιείται. Για να γίνει αυτό, η Δημόσια Τηλεόραση ιδρύθηκε ως

προσωρινός οργανισμός για να επιβλέπει την εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων της ΕΡΤ. Ο κύριος όγκος των εργαζομένων της ΕΡΤ παρέμεινε εκεί και συνέχισε να μεταδίδει ραδιοφωνικό, τηλεοπτικό και διαδικτυακό περιεχόμενο. Παρά τις δυσκολίες, επέμειναν στη λειτουργία της επιχείρησής τους, μέχρι που οι αρχές εισέβαλαν με τη βία στο ραδιομέγαρο της Αγίας Παρασκευής στις 7 Νοεμβρίου 2013, τερματίζοντας την πεντάμηνη εκπομπή από τον χώρο (Ορόβας, 2022).

Ενώ ορισμένοι εργαζόμενοι της ΕΡΤ εντάχθηκαν στη ΝΕΡΙΤ, η πλειονότητα συνέχισε να εκπέμπει εκπομπές στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας ERT Open. Η κυβέρνηση συνασπισμού που δημιουργήθηκε από τον ΣΥΡΙΖΑ και τους ΑΝΕΛ μετά τις εκλογές του Ιανουαρίου 2015 αποκατέστησε τελικά την ΕΡΤ, μαζί με τους τηλεοπτικούς και ραδιοφωνικούς της σταθμούς. Η λειτουργία της ΕΡΤ αποκαταστάθηκε επίσημα στις 11 Ιουνίου 2015, με αναθεωρημένο χρονοδιάγραμμα. Ένα πολύ αμφιλεγόμενο περιστατικό που προκάλεσε διαδηλώσεις, δημόσια κατακραυγή και παγκόσμια καταδίκη ήταν το κλείσιμο της ΕΡΤ το 2013. Ωστόσο, οδήγησε τελικά στη μεταρρύθμιση και την επαναλειτουργία της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης της Ελλάδας, με την ΕΡΤ να διαδραματίζει και πάλι σημαντικό ρόλο στη σκηνή των μέσων ενημέρωσης της χώρας (Κοντομίχης, 2017).

3.3. Θέματα τηλεοπτικής αδειοδότησης στην Ελλάδα (2015-2016)

Το τοπίο των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα γνώρισε σημαντικές αλλαγές κατά τα έτη 2015 και 2016, οι οποίες αποκάλυψαν μια σύνθετη αλληλεπίδραση μεταξύ δημοκρατικών αξιών, εμπορικών συμφερόντων και νομικών πλαισίων. Οι αλλαγές αυτές ήταν ιδιαίτερα αξιοσημείωτες στον τομέα των τηλεοπτικών αδειών.

Η διοίκηση Καραμανλή είδε την ανάγκη να αντιμετωπιστούν τα διαπλεκόμενα συμφέροντα των τηλεοπτικών σταθμών και των κατασκευαστικών εταιρειών. Η σχέση αυτή προκάλεσε ανησυχίες για τον ανταγωνισμό και την πολυφωνία των μέσων ενημέρωσης, οδηγώντας σε συνταγματική τροπολογία για τον διαχωρισμό της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης από τις διασυνδέσεις με την κατασκευαστική βιομηχανία. Ωστόσο, το σχέδιο αυτό παραβίαζε τη νομοθεσία της ΕΕ, ιδίως εκείνες που αφορούν τον ανταγωνισμό και την ελευθερία του λόγου (Iosifidis & Katsirea, 2015).

Η συνταγματική αλλαγή, σύμφωνα με τους επικριτές, θα παραβίαζε ενδεχομένως τις δημοκρατικές αξίες και την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης. Η διασύνδεση μεταξύ της λειτουργίας των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών και της έννοιας της δημοκρατίας έχει συνδεθεί άρρηκτα. Η ύπαρξη οντοτήτων με επιρροή έχει τη δυνατότητα να ασκήσει δυσανάλογη επιρροή στη δυναμική του ανταγωνισμού και στις δυνάμεις της αγοράς, θέτοντας έτσι σε κίνδυνο την αρχή της πολυφωνίας των μέσων ενημέρωσης. Η επιτακτική ανάγκη να δοθεί προσοχή στο θέμα αυτό δεν μπορεί να υπερτονιστεί, καθώς είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση του ισότιμου ανταγωνισμού και την καλλιέργεια ενός πολύπλευρου περιβάλλοντος μέσων ενημέρωσης που πρεσβεύει τις δημοκρατικές αρχές (Στραβόλαιμος, 2017).

3.4. Επιρροές στην ανάπτυξη της ελληνικής δημόσιας πολιτικής σε διαφορετικά πολιτικά πλαίσια

Η σχέση μεταξύ των μέσων ενημέρωσης και της κοινής γνώμης έχει εξελιχθεί με την πάροδο του χρόνου, μεταβαίνοντας από τις αρχικές ανησυχίες σχετικά με τις δυνατότητες προπαγάνδας των μέσων ενημέρωσης σε μια πιο διαφοροποιημένη κατανόηση των επιπτώσεών τους. Η έρευνα έχει αποδείξει ότι τα μέσα ενημέρωσης μπορούν να διαμορφώσουν την κοινή γνώμη και να επηρεάσουν έμμεσα τη συμπεριφορά, ιδίως υπό συγκεκριμένες συνθήκες. Έχουν τη δύναμη να υπαγορεύουν τα θέματα συζήτησης, να πλαισιώνουν τα κοινωνικά ζητήματα και να επηρεάζουν το ποιος ηγείται των δημόσιων συζητήσεων (Γραμματικογιάννη & Κατσίκη, 2018).

Η έλευση των διαδικτυακών μέσων ενημέρωσης έχει επιφέρει τόσο θετικές όσο και αρνητικές συνέπειες. Οι επικριτές επισημαίνουν ζητήματα όπως η παραπληροφόρηση, η πόλωση και η χειραγώγηση των εκλογών, ενώ οι υποστηρικτές υποστηρίζουν ότι η ψηφιακή επικοινωνία μπορεί να ενισχύσει τη δημοκρατία αυξάνοντας την εμπλοκή των πολιτών. Ωστόσο, η άνοδος των νέων μέσων έχει επίσης μεταμορφώσει την πολιτική δέσμευση, οδηγώντας συχνά σε διχαστικό και ανταγωνιστικό πολιτικό διάλογο (Πούλιου, 2019).

Δεδομένης της ισχυρής αλληλεπίδρασης μεταξύ των μέσων ενημέρωσης και της πολιτικής, τα μέσα ενημέρωσης διαδραματίζουν πλέον κρίσιμο ρόλο στη διαχείριση κοινωνικών ζητημάτων, πολιτικών συγκρούσεων και δημόσιας πολιτικής. Τα πρότυπα των

μέσων ενημέρωσης συχνά διαμορφώνουν το πολιτικό τοπίο στις σύγχρονες δημοκρατίες (Roussopoulou and Mylonopoulou, 2015).

Η πολιτική των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες, όπως οι ιστορικές κληρονομίες, οι πολιτικές ιδεολογίες, τα οικονομικά συμφέροντα, η κοινή γνώμη και οι τεχνολογικές εξελίξεις. Το ιστορικό αυταρχικής διακυβέρνησης της Ελλάδας έχει αφήσει σημάδια στον τρόπο άσκησης του ελέγχου των μέσων ενημέρωσης. Οι αλλαγές στην κυβέρνηση και την πολιτική ιδεολογία έχουν οδηγήσει σε τροποποιήσεις στην πολιτική των μέσων ενημέρωσης (Deacon, 2007). Οικονομικοί παράγοντες, όπως οι ιδιοκτήτες των μέσων ενημέρωσης και οι διαφημιστές, ασκούν επιρροή, η οποία ενίοτε έρχεται σε σύγκρουση με την ανεξαρτησία των μέσων ενημέρωσης. Η διαφάνεια και η λογοδοσία είναι ουσιώδεις, ενώ η κοινή γνώμη και η κοινωνία των πολιτών παίζουν ρόλο στη χάραξη πολιτικής για τα μέσα ενημέρωσης. Επιπλέον, οι τεχνολογικές εξελίξεις, ιδίως η διάδοση των ψηφιακών μέσων, έχουν καταστήσει αναγκαία την επικαιροποίηση της νομοθεσίας ώστε να ευθυγραμμιστεί με την ψηφιακή εποχή (Σπανού, 2018).

3.5. Διασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος

Η αξιολόγηση του κατά πόσον το δημόσιο συμφέρον έχει εκπληρωθεί επαρκώς στο πλαίσιο της πολιτικής για τα μέσα ενημέρωσης στην Ελλάδα απαιτεί μια συνολική αξιολόγηση πολλαπλών πτυχών. Οι πτυχές αυτές περιλαμβάνουν συνταγματικές επιταγές που αφορούν τη διάδοση της απεριόριστης πληροφόρησης, τη ρύθμιση των επικρατουσών οικονομικών επιρροών και τις ανησυχίες σχετικά με την αδικαιολόγητη πολιτική παρέμβαση (Feintuck, 2006).

Η Ελλάδα, όπως και πολλά άλλα δημοκρατικά έθνη, πρεσβεύει το δόγμα της απρόσκοπτης διάδοσης των πληροφοριών ως εγγενές στοιχείο της δημοκρατικής της δομής. Η προαναφερθείσα αρχή είναι κωδικοποιημένη στο ελληνικό Σύνταγμα, στο οποίο κατοχυρώνονται ρητά τα θεμελιώδη δικαιώματα της ελευθερίας του λόγου και της ελευθερίας του Τύπου. Οι εν λόγω συνταγματικές διατάξεις επιδιώκουν φαινομενικά να διασφαλίσουν το δικαίωμα του πληθυσμού να έχει στη διάθεσή του ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών που είναι τόσο ολοκληρωμένες όσο και αμερόληπτες. Ωστόσο, η ρεαλιστική

εκδήλωση αυτών των συνταγματικών επιταγών μπορεί να υπόκειται στην επιρροή διαφόρων στοιχείων, που περιλαμβάνουν τη συγκέντρωση της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης, τις πολιτικές ανάγκες και τις οικονομικές εκτιμήσεις. Το δημόσιο συμφέρον εξυπηρετείται δεόντως όταν διασφαλίζεται επιμελώς η διατήρηση αυτών των συνταγματικών εγγυήσεων, παρέχοντας έτσι στους πολίτες απρόσκοπτη πρόσβαση σε ένα ευρύ φάσμα πηγών πληροφόρησης που τους επιτρέπει να ασκούν τεκμηριωμένη δράση στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων (Peled & Rabin, 2010).

Ο πιθανός συμβιβασμός του πλουραλισμού των μέσων ενημέρωσης και του δημόσιου συμφέροντος μπορεί να προκύψει από την επικράτηση κυρίαρχων οικονομικών συμφερόντων στον τομέα των μέσων ενημέρωσης. Η συγκέντρωση της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης έχει προκαλέσει ανησυχία στην Ελλάδα, καθώς και σε πολλές άλλες χώρες. Όταν μια επιλεγμένη ομάδα οικονομικών οντοτήτων με επιρροή ασκεί ουσιαστικό έλεγχο στη σφαίρα των μέσων ενημέρωσης, αυτό έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει προκαταλήψεις, να περιορίσει την ποικιλομορφία και να καταπνίξει την παρουσία αυτόνομων προοπτικών. Η βελτιστοποίηση του δημόσιου συμφέροντος επιτυγχάνεται αποτελεσματικότερα μέσω της εφαρμογής μηχανισμών που προωθούν την πολυφωνία των μέσων ενημέρωσης, τον ανταγωνισμό και τη διαφάνεια. Τα ρυθμιστικά πλαίσια που αποσκοπούν στην άμβλυνση του ζητήματος της υπερβολικής συγκέντρωσης της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης και στην προώθηση της πολλαπλότητας των προοπτικών διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην καλλιέργεια ενός δυναμικού και ολοκληρωμένου περιβάλλοντος μέσων ενημέρωσης (Banisar, 2006).

3.5.1. Θέματα παρέμβασης από πολιτικά κόμματα/πολιτικούς

Η εισβολή της πολιτικής επιρροής στη σφαίρα των μέσων ενημέρωσης έχει τη δυνατότητα να διαβρώσει τη συλλογική ευημερία, ιδίως όταν εκδηλώνεται με τη μορφή λογοκρισίας, μεροληψίας στην ενημέρωση ή σκόπιμης τροποποίησης του περιεχομένου των ειδήσεων για να ευθυγραμμιστεί με συγκεκριμένους πολιτικούς στόχους. Στην Ελληνική Δημοκρατία, όπως και σε άλλα δημοκρατικά έθνη, έχουν δημιουργηθεί ανησυχίες σχετικά με τη δυνατότητα των πολιτικών κομμάτων ή μεμονωμένων πολιτικών να ασκούν αδικαιολόγητη επιρροή στα μέσα ενημέρωσης. Προκειμένου να εκπληρώσουν αποτελεσματικά το ρόλο τους στην εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος, είναι

επιτακτική ανάγκη τα μέσα ενημέρωσης να διατηρούν μια κατάσταση ανεξαρτησίας, απαλλαγμένη από κάθε μορφή πολιτικής παρέμβασης. Η επίτευξη αυτού του στόχου μπορεί να πραγματοποιηθεί με την εφαρμογή ρυθμιστικών μέτρων, την προώθηση της συντακτικής αυτονομίας και την τήρηση μιας σταθερής προσήλωσης στις αρχές της δημοσιογραφικής δεοντολογίας που θέτουν ως προτεραιότητα το δικαίωμα του κοινού σε αμερόληπτη και ακριβή πληροφόρηση (Zhuravskaya et al., 2020).

Η αξιολόγηση του κατά πόσον το ελληνικό τοπίο των μέσων μαζικής ενημέρωσης έχει εκπληρώσει αποτελεσματικά το δημόσιο συμφέρον είναι μια λεπτή και περίπλοκη υπόθεση. Προκειμένου να εκτιμηθεί συνολικά η κατάσταση, πρέπει να προβεί κανείς σε ενδελεχή ανάλυση πολλαπλών δεικτών, που περιλαμβάνουν τις δομές ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης, το εύρος των φωνών που εκπροσωπούνται, τον βαθμό συντακτικής αυτονομίας και την αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων ρυθμιστικών πλαισίων. Παρά τις προσπάθειες που καταβάλλει η Ελλάδα για την προώθηση του πλουραλισμού των μέσων ενημέρωσης και τη διασφάλιση της ελευθερίας του Τύπου μέσω συνταγματικών διατάξεων και ρυθμιστικών πλαισίων, εξακολουθούν να υπάρχουν επίμονες προκλήσεις. Η διατήρηση μιας κατάστασης διαρκούς επαγρύπνησης, σε συνδυασμό με την ενεργό συμμετοχή στο δημόσιο διάλογο, και η επίμονη προσπάθεια για την ενίσχυση της ανεξαρτησίας και του πλουραλισμού των μέσων ενημέρωσης, είναι απαραίτητες για τη διατήρηση της ευημερίας του κοινού μέσα στο διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον των μέσων ενημέρωσης (Lewis, 2006).

3.6. Η συνύφανση Πολιτικής και ΜΜΕ κατά την Μεταπολίτευση

Η σχέση μεταξύ πολιτικής και μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από μια σύνθετη αλληλεπίδραση συνεργασίας και διαίρεσης, με σημαντικές μεταβολές με την πάροδο του χρόνου:

- 1974-1989: Εξάρτηση των μέσων ενημέρωσης από την κυβέρνηση

Κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης, ο πολιτικός Τύπος, ευθυγραμμισμένος με τα διάφορα πολιτικά κόμματα, κατείχε κυρίαρχη θέση στη διαμόρφωση της πολιτικής πληροφόρησης. Ωστόσο, αυτή η εξάρτηση από την κυβέρνηση οδήγησε στη διαιώνιση των πολιτικών διαφορών εντός του κλάδου των μέσων ενημέρωσης (ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, Ι., & ΕΡΕΥΝΩΝ, Β., 2016)

- 1986-1989: Αναδιάταξη του τοπίου των μέσων ενημέρωσης

Το τοπίο των μέσων ενημέρωσης υπέστη σημαντικές αλλαγές με την εμφάνιση νέων εισερχομένων, τη μετατροπή καθιερωμένων εταιρειών σε εταιρείες και την έλευση της ιδιωτικής τηλεόρασης. Νέοι ιδιοκτήτες από διάφορους τομείς εισήλθαν στη βιομηχανία των μέσων ενημέρωσης (Κοντομίχης, 2017).

- 1989-2009: Παγίωση της πολιτικής εξουσίας και της εξουσίας των μέσων ενημέρωσης

Η κρίση που προκλήθηκε από το περιστατικό Κοσκωτά αναδιαμόρφωσε τη σχέση μεταξύ πολιτικής και μέσων ενημέρωσης, μεταβαίνοντας από τη συνεργασία στη διαφωνία (Μήγκος, 2018). Με την πάροδο των ετών, η δομή εξουσίας των πολιτικών μέσων ενημέρωσης παγιώθηκε. Οι ιδιοκτήτες των μέσων ενημέρωσης επέκτειναν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες, μειώνοντας την ικανότητα του Τύπου να κυκλοφορεί ειδήσεις. Η πολιτική εξουσία και η εξουσία των μέσων ενημέρωσης ευθυγραμμίστηκαν στενά, ιδίως καθώς η πολιτική επικοινωνία επαγγελματοποιήθηκε (Hasanllari, 2022).

- 2000s: Σημεία σύγκρουσης

Κατά τη διάρκεια αυτής της δεκαετίας, υπήρξαν σημαντικές συγκρούσεις μεταξύ του πολιτικού τομέα και των μέσων ενημέρωσης. Αυτές περιλάμβαναν μάχες για τον εκδοτικό έλεγχο, προσπάθειες κατά της διαφθοράς και μέτρα που στόχευαν συγκεκριμένα εκδοτικά συμφέροντα (Σκόκου, 2008).

- 2009-2019: Περίοδος κρίσης

Μια κρίση χαρακτήρισε τόσο το πολιτικό τοπίο όσο και το τοπίο των μέσων ενημέρωσης κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Η διαδικασία αδειοδότησης που ξεκίνησε ο ΣΥΡΙΖΑ αμφισβήτησε τους δεσμούς των κυρίαρχων μέσων ενημέρωσης με την πολιτική εξουσία, οδηγώντας σε οικονομικές προκλήσεις και κλείσιμο διακεκριμένων μέσων ενημέρωσης. Το διαδίκτυο, ιδίως οι μη θεσμικοί ιστότοποι και τα μέσα κοινωνικής

δικτύωσης, απέκτησαν εξέχουσα θέση ως διάλογοι πολιτικής συμμετοχής (Κατσιγιάννη, Σ., 2018).

Σήμερα, το πολιτικό μήνυμα γίνεται πιο κατακερματισμένο, με τις νέες πλατφόρμες μέσω ενημέρωσης να διαδραματίζουν μεγαλύτερο ρόλο. Τα πολιτικά ζητήματα επανεντάσσονται στο δημόσιο διάλογο παράλληλα με διάφορες κρίσεις. Ωστόσο, καθώς τα ποικίλα μέσα ενημέρωσης ενισχύουν τα δημόσια ζητήματα και η πολιτική συμμετοχή αυξάνεται, υπάρχει αυξανόμενη πολιτική πίεση για τον έλεγχο της πληροφόρησης ώστε να μην χαθεί η πολιτική κυριαρχία. Αυτό έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη νέων πολιτικών συμμαχιών. Η σχέση μεταξύ της ελληνικής πολιτικής και των μέσων ενημέρωσης έχει γνωρίσει φάσεις συνεργασίας και διχόνοιας. Η εξέλιξη των μέσων ενημέρωσης, το περιστατικό Κοσκωτά και διάφορες συγκρούσεις έχουν διαμορφώσει αυτή τη δυναμική. Οι σύγχρονες τάσεις περιλαμβάνουν ένα κατακερματισμένο πολιτικό μήνυμα, αυξημένη χρήση των νέων μέσων ενημέρωσης και συνεχείς αγώνες για τον έλεγχο της πολιτικής πληροφόρησης και τον αντίκτυπό της στην πολιτική κυριαρχία. (Μπιζιος and Μπιζιος, 2023).

3.7. Σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες

Η σημασία της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης και της έκφρασης ως θεμελιωδών πυλώνων μιας ισχυρής δημοκρατίας δεν μπορεί να υπερτονιστεί και η αξιολόγηση της θέσης της Ελλάδας σε αυτούς τους τομείς σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες έχει αποτελέσει αντικείμενο εξέτασης. Η αξιολόγηση αυτή συνεπάγεται μια ολοκληρωμένη ανάλυση του νομικού πλαισίου, των ρυθμιστικών πρακτικών και του ευρύτερου τοπίου των μέσων ενημέρωσης, προκειμένου να διαπιστωθεί η θέση της Ελλάδας σε σχέση με την ελευθερία και την έκφραση των μέσων ενημέρωσης. Η αξιολόγηση της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα πραγματοποιείται συχνά μέσω της αξιοποίησης διαφόρων δεικτών, όπως ο Παγκόσμιος Δείκτης Ελευθερίας του Τύπου, ο οποίος διαδίδεται από την αξιολογική οργάνωση γνωστή ως Δημοσιογράφοι Χωρίς Σύνορα (RSF). Ο δείκτης αυτός χρησιμεύει για την αξιολόγηση και κατάταξη των χωρών σύμφωνα με μια σειρά δεικτών, που περιλαμβάνουν την ανεξαρτησία των μέσων ενημέρωσης, την πολυφωνία και το νομικό περιβάλλον. Η συμπερίληψη της Ελλάδας σε αυτές τις κατατάξεις προσφέρει έναν πολύτιμο συγκριτικό φακό μέσω του οποίου μπορεί να αξιολογηθεί η ελευθερία των μέσων

ενημέρωσης σε σχέση με άλλα ευρωπαϊκά έθνη. Ο Παγκόσμιος Δείκτης Ελευθερίας του Τύπου, μια δημοσίευση που επιμελείται η αξιολογητική οργάνωση Δημοσιογράφοι Χωρίς Σύνορα (RSF), χρησιμεύει ως πολύτιμο μέτρο για την αξιολόγηση της κατάστασης της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα σε σύγκριση με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά κράτη. Τα τελευταία χρόνια, η Ελλάδα έχει βιώσει αξιοσημείωτες διακυμάνσεις στην κατάταξή της. Σύμφωνα με τον Δείκτη RSF του 2021, η Ελλάδα έλαβε την 70η θέση μεταξύ 180 χωρών, υποδηλώνοντας έναν μέτριο βαθμό ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης. Αν και υπήρξε κάποια πρόοδος σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη, είναι σημαντικό να αναγνωριστεί ότι υπάρχουν ακόμη δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης (Norris, 2011).

Ο Freedom House, ένας μη κομματικός φορέας παρακολούθησης, πραγματοποίησε παράλληλη αξιολόγηση της κατάστασης της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα. Με βάση την έκθεση Freedom in the World Report, η Ελλάδα κατατάσσεται ως ένα έθνος που απολαμβάνει το καθεστώς της "ελευθερίας", μια κατηγοριοποίηση που σηματοδοτεί μια ευνοϊκή αξιολόγηση. Παρ' όλα αυτά, η έκθεση υπογραμμίζει τις ανησυχίες που αφορούν τη συγκέντρωση της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης και τις sporadικές περιπτώσεις πολιτικής παρέμβασης.

Το νομικό πλαίσιο που αφορά τον τομέα των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα παρουσιάζει ομοιότητες με εκείνο διαφόρων άλλων ευρωπαϊκών κρατών. Η αξιολόγηση του νομικού περιβάλλοντος της Ελλάδας για την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης μπορεί να πραγματοποιηθεί με την αξιολόγηση της πληρότητας των νόμων της για τα μέσα ενημέρωσης, οι οποίοι περιλαμβάνουν την προστασία των δημοσιογράφων, την ελευθερία της πληροφόρησης και τους νόμους περί δυσφήμισης (Burgess, 2010).

3.7.1. Προκλήσεις και τομείς βελτίωσης

Η σύγκριση της ελευθερίας και της έκφρασης των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα με άλλες ευρωπαϊκές χώρες μπορεί να αναδείξει τόσο πλεονεκτήματα όσο και αδυναμίες. Ορισμένες κοινές προκλήσεις και τομείς προς βελτίωση είναι οι εξής:

- Συγκέντρωση της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης: Η Ελλάδα, όπως και ορισμένα άλλα ευρωπαϊκά έθνη, έχει να αντιμετωπίσει ανησυχίες σχετικά με τη συγκέντρωση της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης. Η σύγκριση των ιδιοκτησιακών δομών και

των επιπτώσεών τους στην πολυφωνία των μέσων ενημέρωσης μπορεί να επισημάνει τους τομείς στους οποίους μπορεί να απαιτούνται μεταρρυθμίσεις (Hallin & Mancini, 2004).

- Πολιτική παρέμβαση: Η πολιτική παρέμβαση στα μέσα ενημέρωσης αποτελεί κοινή πρόκληση σε όλη την Ευρώπη. Η εξέταση της έκτασης αυτής της παρέμβασης και των επιπτώσεών της στη συντακτική ανεξαρτησία μπορεί να παράσχει πληροφορίες σχετικά με τις καλύτερες πρακτικές για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος.
- Ρυθμιστική ανεξαρτησία: Η αξιολόγηση της ανεξαρτησίας και της αποτελεσματικότητας των ρυθμιστικών φορέων των μέσων ενημέρωσης μπορεί να συμβάλει στον εντοπισμό τομέων για την ενίσχυση του ρόλου τους στην προάσπιση της ελευθερίας και της έκφρασης των μέσων ενημέρωσης.
- Ψηφιακά μέσα: Καθώς τα ψηφιακά μέσα κατέχουν ολοένα και πιο κεντρικό ρόλο στη διάδοση της πληροφορίας, η σύγκριση των πολιτικών και πρακτικών της Ελλάδας σχετικά με τα διαδικτυακά μέσα ενημέρωσης με εκείνες άλλων ευρωπαϊκών χωρών μπορεί να επισημάνει ρυθμιστικά κενά και ευκαιρίες προσαρμογής (Chryssochoidis et al., 2007).

3.8. Προκλήσεις για την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα

Η ελευθερία των μέσων ενημέρωσης αποτελεί βασικό πυλώνα των δημοκρατικών κοινωνιών, καθώς λειτουργεί ως κρίσιμος διάυλος για την απεριόριστη διάδοση των πληροφοριών και την έκφραση ποικίλων απόψεων. Παρ' όλα αυτά, η Ελλάδα, όπως και πολλά άλλα έθνη, έχει συναντήσει διάφορα εμπόδια και δυσχέρειες στην επιδίωξή της για απεριόριστη ελευθερία των μέσων ενημέρωσης (Athanasios Papathanasopoulos, 2023).

Ένα σημαντικό ζήτημα είναι η συγκέντρωση της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης, όπου μια μικρή ομάδα εμπορικών οντοτήτων με επιρροή και ολιγάρχες ασκούν σημαντικό έλεγχο στα μέσα ενημέρωσης. Η έλλειψη διαφάνειας στις δομές ιδιοκτησίας περιπλέκει περαιτέρω το πρόβλημα αυτό, καθιστώντας δύσκολο τον εντοπισμό συγκρούσεων

συμφερόντων και την κατανόηση της έκτασης του ελέγχου των μέσων ενημέρωσης. Τα ιδρύματα μέσων ενημέρωσης που ανήκουν σε ισχυρά άτομα μπορεί να αντιμετωπίζουν πιέσεις να ευθυγραμμίσουν το συντακτικό τους περιεχόμενο με τις προτιμήσεις των ιδιοκτητών τους, γεγονός που ενδεχομένως οδηγεί σε αυτολογοκρισία και μειωμένη διαφάνεια (Serafeim, 2012).

Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα έχουν άμεσες ή έμμεσες σχέσεις με μέσα ενημέρωσης, επιτρέποντας τη χρήση των μέσων ενημέρωσης ως αγωγών πολιτικής προπαγάνδας, ιδίως κατά τη διάρκεια προεκλογικών εκστρατειών. Τα κρατικά διαφημιστικά κονδύλια έχουν επίσης προκαλέσει ανησυχίες, καθώς μπορεί να διανέμονται κατά προτίμηση σε φορείς μέσων ενημέρωσης που συνδέονται με το κυβερνών κόμμα, δημιουργώντας οικονομικές εξαρτήσεις και θέτοντας σε κίνδυνο τη συντακτική ακεραιότητα (Serafeim, 2012).

Οι ρυθμιστικοί φορείς, όπως το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης (NCRTV), επικρίνονται για την αντιληπτή αναποτελεσματικότητά τους και την έλλειψη αυτονομίας. Η αποτελεσματική ρύθμιση είναι ζωτικής σημασίας για την προστασία της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης, αλλά υπάρχουν ανησυχίες σχετικά με την εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα των νομοθετικών μεταρρυθμίσεων (Athanasios Papathanasopoulos, 2023).

Οι δημοσιογράφοι στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν συχνά απειλές, παρενοχλήσεις και βία κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Οι απειλές αυτές μπορεί να αποθαρρύνουν τη δημοσιογραφική έρευνα και να οδηγήσουν σε αυτολογοκρισία, καθώς οι δημοσιογράφοι αποφεύγουν ευαίσθητα θέματα ή περιεχόμενο που μπορεί να προκαλέσει ισχυρούς παράγοντες (Athanasios Papathanasopoulos, 2023).

Το ψηφιακό περιβάλλον των μέσων ενημέρωσης προσφέρει τόσο ευκαιρίες όσο και προκλήσεις. Ενώ επιτρέπει μεγαλύτερη ποικιλομορφία απόψεων και μέσων ενημέρωσης, διευκολύνει επίσης τη διάδοση ψευδών πληροφοριών και διαδικτυακής κατάχρησης. Αυτό όχι μόνο απειλεί την αυτονομία του Τύπου αλλά θέτει σε κίνδυνο και την ευημερία των δημοσιογράφων (Dimitrios Giomelakis, 2023).

3.9. Ρυθμιστικό πλαίσιο για τα ΜΜΕ στην Ελλάδα

3.9.1. Νομικές και κανονιστικές διατάξεις

- Συνταγματική προστασία

Το Σύνταγμα της Ελλάδας χρησιμεύει ως ο θεμελιώδης ακρογωνιαίος λίθος για τη διατήρηση και την προστασία των ανεκτίμητων αρχών της ελευθερίας του λόγου και της ελευθερίας του Τύπου εντός των συνόρων της χώρας. Το άρθρο 14 του εγγράφου επιβεβαιώνει ρητά το απαραίτητο δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης, θεμελιώδη αρχή που είναι σύμφυτη με κάθε δημοκρατική κοινωνία. Η εν λόγω συνταγματική διάταξη χρησιμεύει για να υπογραμμίσει την ύψιστη σημασία της παροχής στα άτομα και στις οντότητες των μέσων ενημέρωσης της απεριόριστης δυνατότητας να εκφράζουν τις σκέψεις, τις ιδέες και τις απόψεις τους, χωρίς καμία αδικαιολόγητη ή αδικαιολόγητη παρέμβαση. Επιπλέον, είναι επιτακτική ανάγκη να σημειωθεί ότι εντός του ελληνικού Συντάγματος, και συγκεκριμένα στο άρθρο 15, υπάρχει βαθιά έμφαση στο απόλυτο απαραβίαστο του απορρήτου των επικοινωνιών. Η διάταξη αυτή ενισχύει την αντίληψη ότι πρέπει να διατηρείται η ισορροπία μεταξύ της ελευθερίας της πληροφόρησης και των δικαιωμάτων της ιδιωτικής ζωής, με οποιαδήποτε παραβίαση των δικαιωμάτων αυτών να απαιτεί αιτιολόγηση, αναλογικότητα και τήρηση των δημοκρατικών αρχών. Συλλογικά, αυτές οι συνταγματικές εγγυήσεις χρησιμεύουν για να δημιουργήσουν το θεμελιώδες υπόβαθρο για τη διατήρηση της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης και της απρόσκοπτης έκφρασης ιδεών εντός της Ελληνικής Δημοκρατίας (Nikolaos Vettas et al., 2017).

- Νομοθεσία για τα μέσα ενημέρωσης

Η Ελλάδα έχει λάβει αξιοσημείωτα μέτρα για τη θέσπιση ενός ολοκληρωμένου νομικού πλαισίου που διέπει τη λειτουργία των φορέων μέσων ενημέρωσης. Αυτό το ολοκληρωμένο πλαίσιο περιλαμβάνει μια πληθώρα πτυχών στον τομέα των μέσων ενημέρωσης, που περιλαμβάνει έντυπα, ραδιοτηλεοπτικά και διαδικτυακά μέσα ενημέρωσης. Οι νομοθετικές διατάξεις ύψιστης σημασίας περιλαμβάνουν τον νόμο περί Τύπου, τον νόμο περί ραδιοφώνου και τηλεόρασης και τον νόμο για το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης (NCRTV). Ο νόμος Ν. υπ' αριθ. 1730/1987 ΦΕΚ 145/Α/18.8.1987 Ελληνική Ραδιοφωνία - Τηλεόραση, Ανώνυμη Εταιρεία (ΕΡΤ - Α.Ε.), περί Τύπου περιγράφει τις νομικές προϋποθέσεις και τα δεοντολογικά κριτήρια που αφορούν το χώρο των έντυπων μέσων ενημέρωσης, διασφαλίζοντας έτσι την τήρηση

των καθιερωμένων συμβάσεων (ΦΕΚ 145/A/18-8-1987, 2022). Ο νόμος για τη ραδιοφωνία και την τηλεόραση διαδραματίζει καίριο ρόλο στη ρύθμιση του τοπίου των ραδιοτηλεοπτικών μέσων, περιλαμβάνοντας διάφορες πτυχές, όπως η αδειοδότηση, οι κανονισμοί περιεχομένου και η συγκέντρωση ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης (e-nomothesia, 2022).

- Ψηφιακά μέσα

Η ραγδαία εξέλιξη του τοπίου των ψηφιακών μέσων ενημέρωσης επέβαλε στην Ελλάδα να τροποποιήσει αντίστοιχα το ρυθμιστικό της πλαίσιο. Το έτος 2017, η Ελλάδα εφάρμοσε νομοθετικά μέτρα που στόχευαν ειδικά στην αντιμετώπιση της αυξανόμενης σημασίας των διαδικτυακών ειδησεογραφικών πύλων. Στο πλαίσιο του εν λόγω νομοθετικού μέτρου, οι εγκαταστάσεις ψηφιακών μέσων ενημέρωσης οφείλουν να εγγράφονται δεόντως στον αρμόδιο φορέα, διασφαλίζοντας έτσι την τήρηση τόσο των νομικών όσο και των δεοντολογικών κανόνων. Η προαναφερθείσα ενέργεια αποτελεί παράδειγμα της αναγνώρισης από την κυβέρνηση του εξελισσόμενου περιβάλλοντος των μέσων ενημέρωσης και της αφοσίωσής της στην εφαρμογή ρυθμιστικής εποπτείας επί των πλατφορμών ψηφιακών μέσων ενημέρωσης. Μέσω της εφαρμογής της υποχρεωτικής εγγραφής, η Ελλάδα επιδιώκει να συμπεριλάβει τις διαδικτυακές ειδησεογραφικές πύλες στη σφαίρα της ρυθμιστικής εποπτείας, διασφαλίζοντας έτσι τη συμμόρφωσή τους με ηθικούς και νομικούς κανόνες που είναι όμοιοι με εκείνους που τηρούν τα συμβατικά μέσα ενημέρωσης (Dionysopoulou & Tsakopoulou, 2021).

3.9.2. Ρυθμιστικοί φορείς

- Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ)

Το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης (NCR) λειτουργεί ως ο κύριος ρυθμιστικός φορέας για τις ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές στην Ελλάδα. Το πεδίο των αρμοδιοτήτων του περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα κομβικών λειτουργιών στο τοπίο των μέσων ενημέρωσης. Η Εθνική Επιτροπή Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης (NCRTV) είναι επιφορτισμένη με την ευθύνη της χορήγησης αδειών ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών, ένα κρίσιμο στοιχείο για τη διασφάλιση ενός πολύπλευρου και ανταγωνιστικού περιβάλλοντος των μέσων ενημέρωσης. Μέσω της έκδοσης αδειών, η Εθνική Ρυθμιστική Αρχή Επικοινωνιών αναλαμβάνει κρίσιμο ρόλο στον καθορισμό των οντοτήτων που διαθέτουν το

προνόμιο να ασκούν ραδιοτηλεοπτικές δραστηριότητες, ασκώντας έτσι επιρροή στη διαμόρφωση της αγοράς των μέσων ενημέρωσης. Επιπλέον, είναι επιτακτική ανάγκη να αναγνωριστεί ότι η NCR αναλαμβάνει το βάρος της αποτελεσματικής εφαρμογής και τήρησης των κανονισμών περιεχομένου, διαδραματίζοντας έτσι καθοριστικό ρόλο στη διαφύλαξη των κανόνων δεοντολογίας και τη διασφάλιση της ιερότητας των ραδιοτηλεοπτικών μέσων. Η αξιοσημείωτη πτυχή της λειτουργίας του έγκειται στην προώθηση του πλουραλισμού των μέσων ενημέρωσης, όπου προσπαθεί να εγγυηθεί την εκπροσώπηση ενός ποικίλου φάσματος φωνών και προοπτικών στο ελληνικό τοπίο των μέσων ενημέρωσης.

Παρ' όλα αυτά, είναι επιτακτική ανάγκη να αναγνωρίσουμε ότι η NCR έχει αντιμετωπίσει πληθώρα εμποδίων. Οι επικριτές έχουν επισημάνει αντιληπτές ανεπάρκειες που αφορούν την αυτονομία και την αποτελεσματικότητά του. Οι ανησυχίες σχετικά με την άσκηση πολιτικής επιρροής και η συνακόλουθη πίεση στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων έχουν προκαλέσει ερωτήματα σχετικά με την ικανότητα του ρυθμιστικού φορέα να λειτουργεί ως αμερόληπτος κριτής. Το μόνιμο δίλημμα της επίτευξης μιας αρμονικής ισορροπίας μεταξύ της διατήρησης της αυτονομίας και της αποτελεσματικής εκτέλεσης των ρυθμιστικών του υποχρεώσεων εξακολουθεί να αποτελεί επιτακτικό πρόβλημα για την περιοχή της NCR (Metaxas, 2023).

- Ελληνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ):

Η Ελληνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ) αναλαμβάνει κομβικό ρόλο στη ρύθμιση του τομέα των τηλεπικοινωνιών στο ελληνικό πλαίσιο, που περιλαμβάνει ποικίλες πτυχές της υποδομής των μέσων ενημέρωσης. Αν και η κύρια έμφαση της βρίσκεται στο πεδίο των τηλεπικοινωνιών, ασκεί ταυτόχρονα επιρροή στον τομέα της ραδιοτηλεόρασης, δυνάμει των υποχρεώσεών της που αφορούν την κατανομή συχνοτήτων και την αδειοδότηση. Η εξουσία που κατέχει η ΕΕΤΤ στη διαχείριση της κατανομής συχνοτήτων διαδραματίζει καίριο ρόλο στη διασφάλιση της παροχής βασικών υποδομών για την αποτελεσματική λειτουργία των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών. Η αδειοδότηση, ως διαδικαστικός μηχανισμός εντός της δικαιοδοσίας της, χρησιμεύει για την άσκηση ελέγχου και εποπτείας επί των ραδιοτηλεοπτικών προσπαθειών, διασφαλίζοντας έτσι την τήρηση των προβλεπόμενων κανόνων και κανονισμών (Dimitriou, 2019).

- Γενική Γραμματεία Τύπου και Πληροφοριών

Η Γενική Γραμματεία Τύπου και Πληροφοριών είναι μια αξιόλογη κυβερνητική οντότητα που αναλαμβάνει το ρόλο ενός κεντρικού συντονιστικού οργάνου για τις πολιτικές των μέσων ενημέρωσης και τις συναφείς υποθέσεις. Οι αρμοδιότητες της εν λόγω οντότητας περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα λειτουργιών, που κυμαίνονται από την εφαρμογή των πολιτικών για τα μέσα ενημέρωσης έως τη διαχείριση της αδειοδότησης των έντυπων μέσων ενημέρωσης. Ο συντονιστικός ρόλος του οργανισμού είναι υψίστης σημασίας για τη διευκόλυνση της εναρμόνισης των διαφόρων πτυχών της ρύθμισης των μέσων ενημέρωσης και την εξασφάλιση της συμφωνίας με τις κυβερνητικές πολιτικές. Μέσω του ρόλου του στην εποπτεία της αδειοδότησης των έντυπων μέσων ενημέρωσης, ασκεί αποτελεσματικά ρυθμιστικό έλεγχο στον τομέα των εντύπων, διευκολύνοντας έτσι την προώθηση και την επιβολή των καθιερωμένων προτύπων και κανονισμών (Dimitriou, 2019).

3.10. Επίδραση της ψηφιοποίησης στα ελληνικά ΜΜΕ

Η έλευση της ψηφιοποίησης έχει προκαλέσει σημαντικές αλλαγές στο τοπίο των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα, ασκώντας αξιοσημείωτο αντίκτυπο στα πρότυπα κατανάλωσης ειδήσεων, θέτοντας προκλήσεις για τα καθιερωμένα επιχειρηματικά μοντέλα και διαμορφώνοντας την κοινωνική λειτουργία των μέσων ενημέρωσης. Ο προαναφερόμενος μετασχηματισμός έχει δημιουργήσει μια συρροή τόσο πλεονεκτικών όσο και μειονεκτικών αποτελεσμάτων, ασκώντας βαθιά επιρροή στον κλάδο και στον ευρύτερο πληθυσμό.

Παρόμοια με πολλές περιοχές σε όλο τον κόσμο, το ελληνικό κοινό έχει υιοθετήσει εύκολα τις διαδικτυακές πλατφόρμες ως το κυρίαρχο μέσο πρόσβασης σε ειδήσεις και πληροφορίες. Στη σύγχρονη κοινωνία, οι ειδησεογραφικοί ιστότοποι, οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης και οι εφαρμογές για κινητά έχουν αναδειχθεί σε απαραίτητα μέσα για την απόκτηση άμεσων ενημερώσεων, σημαντικών ειδήσεων και ολοκληρωμένης δημοσιογραφικής κάλυψης. Η έλευση αυτής της αλλαγής παραδείγματος χάρισε στους αναγνώστες ένα αυξημένο επίπεδο ευκολίας και ταχείας πρόσβασης σε ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών. Επιπλέον, η διάχυτη ενσωμάτωση των smartphones στην κοινωνία έχει συμβάλει σημαντικά στον πολλαπλασιασμό της κατανάλωσης ειδήσεων μέσω κινητών συσκευών. Ο ελληνικός πληθυσμός διαθέτει πλέον τη δυνατότητα να έχει άνετη πρόσβαση

σε ειδησεογραφικό περιεχόμενο εν κινήσει, καθιστώντας έτσι την κατανάλωση ειδήσεων πιο προσαρμόσιμη και προσαρμοσμένη στον ατομικό τρόπο ζωής τους. Υπό το πρίσμα αυτής της εξέλιξης, τα ιδρύματα των μέσων ενημέρωσης έχουν προβεί στις απαραίτητες προσαρμογές παρέχοντας ιστότοπους συμβατούς με κινητές συσκευές και αναπτύσσοντας ειδησεογραφικές εφαρμογές (Mavrouli & Despoina Fouska, 2022).

Η αναγνωσιμότητα και η κυκλοφορία των παραδοσιακών έντυπων μέσων ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένων των εφημερίδων και των περιοδικών, έχουν υποστεί σημαντική μείωση. Η προαναφερθείσα μετάβαση δεν επηρέασε αποκλειστικά τη δημοσιονομική ευημερία του έντυπου τομέα, αλλά προώθησε επίσης την εισροή διαφημιστικών εσόδων προς τις ψηφιακές πλατφόρμες. Η έλευση της ψηφιοποίησης λειτούργησε ως καταλύτης για τα μέσα ενημέρωσης να επεκτείνουν και να διαφοροποιήσουν το ρεπερτόριο των μορφών περιεχομένου τους. Εκτός από τα συμβατικά επιστημονικά άρθρα, οι διαδικτυακές ειδησεογραφικές πλατφόρμες έχουν δει μια έξαρση στην επικράτηση του περιεχομένου πολυμέσων, που περιλαμβάνει βίντεο, podcasts, διαδραστικά γραφικά και δημοσιογραφία βασισμένη σε δεδομένα. Η παρουσία της ποικιλομορφίας σε αυτό το πλαίσιο εξυπηρετεί την ικανοποίηση των ποικίλων προτιμήσεων του κοινού, ενώ ταυτόχρονα προσφέρει συναρπαστικές μεθόδους αφήγησης. Οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Facebook και το Twitter, ασκούν σημαντική επιρροή στη διαμόρφωση των προτύπων κατανάλωσης ειδήσεων (Mavrouli & Despoina Fouska, 2022).

3.11. Δημόσια αντίληψη της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης

Η αντίληψη της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα από το κοινό είναι ένα ζήτημα περίπλοκο και ποικίλης φύσης, που διαμορφώνεται από ένα πλήθος παραγόντων που περιλαμβάνουν τις ιστορικές συνθήκες, το πολιτικό περιβάλλον και τη διαμόρφωση του τοπίου των μέσων ενημέρωσης. Η κατανόηση της αντίληψης του ελληνικού πληθυσμού σχετικά με την αυτονομία των μέσων ενημέρωσης και την απεριόριστη διάδοση των ιδεών αποδίδει ανεκτίμητες διαφωτιστικές πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση της δημοκρατίας και της δημοσιογραφίας στο έθνος. Έρευνες και μελέτες που αφορούν τα επικρατούντα αισθήματα της κοινής γνώμης σχετικά με την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα έχουν φέρει στο φως μια σειρά από αξιοσημείωτες ανακαλύψεις:

- **Εμπιστοσύνη στα μέσα ενημέρωσης:** Η εμπιστοσύνη του κοινού στους οργανισμούς των μέσων ενημέρωσης έχει υποβαθμιστεί με την πάροδο των ετών. Πολλοί Έλληνες εκφράζουν σκεπτικισμό σχετικά με την ακρίβεια και την αμεροληψία των ειδήσεων. Αυτή η έλλειψη εμπιστοσύνης οφείλεται συχνά σε ανησυχίες σχετικά με τη συγκέντρωση της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης, την πολιτική επιρροή και τον εντυπωσιασμό στη δημοσιογραφία.
- **Αντιλαμβανόμενη μεροληψία:** Η αντίληψη του κοινού συχνά αντικατοπτρίζει την πολιτική πόλωση του τοπίου των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα. Πολλοί πολίτες εκλαμβάνουν ορισμένα μέσα ενημέρωσης ως ευθυγραμμισμένα με συγκεκριμένα πολιτικά κόμματα ή συμφέροντα, γεγονός που οδηγεί σε κατηγορίες για μεροληψία και χειραγώγηση της ειδησεογραφικής κάλυψης (Stylianos Papathanassopoulos, 2013).
- **Ανησυχίες σχετικά με τη λογοκρισία:** Ορισμένα τμήματα του ελληνικού κοινού εκφράζουν προβληματισμούς σχετικά με τη λογοκρισία και την αυτολογοκρισία στα μέσα ενημέρωσης. Ανησυχούν ότι οι κριτικές φωνές μπορεί να καταπιέζονται ή ότι οι δημοσιογράφοι μπορεί να αποφεύγουν αμφιλεγόμενα θέματα λόγω του φόβου των επιπτώσεων.
- **Επιθυμία για πλουραλισμό:** Παρά τις προκλήσεις, υπάρχει έντονη επιθυμία του ελληνικού κοινού για πλουραλισμό των μέσων ενημέρωσης και ποικιλομορφία των φωνών. Πολλοί πολίτες θεωρούν ότι ένα ζωντανό τοπίο μέσων ενημέρωσης με ένα εύρος προοπτικών είναι απαραίτητο για μια υγιή δημοκρατία.
- **Παιδεία στα μέσα ενημέρωσης:** Το επίπεδο του γραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης μεταξύ του ελληνικού κοινού διαφέρει. Ορισμένοι πολίτες είναι καλά ενημερωμένοι και απαιτητικοί καταναλωτές ειδήσεων, ενώ άλλοι μπορεί να αγωνίζονται να αξιολογήσουν κριτικά τις πηγές πληροφόρησης και να διακρίνουν μεταξύ αξιόπιστων και αναξιόπιστων ειδήσεων (Kenterelidou, 2012).

Η έννοια της παιδείας στα μέσα ενημέρωσης κατέχει καίρια θέση στη διαμόρφωση των αντιλήψεων του κοινού σχετικά με την έκταση της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης. Η

ανεπαρκής παιδεία στα μέσα ενημέρωσης μπορεί να καταστήσει τα άτομα όλο και πιο ευάλωτα στη διάδοση της παραπληροφόρησης και της προπαγάνδας. Η προώθηση της παιδείας στα μέσα ενημέρωσης στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά σημαντική, καθώς διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην ενδυνάμωση των πολιτών να ασχολούνται κριτικά με τα μέσα ενημέρωσης και να περιηγούνται στο σύνθετο τοπίο των μέσων ενημέρωσης:

- Να αξιολογούν την αξιοπιστία των ειδησεογραφικών πηγών.
- Να διακρίνουν τη μεροληψία και τον εντυπωσιασμό στα ρεπορτάζ.
- Να κατανοούν το ρόλο της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης στη διαμόρφωση του περιεχομένου.
- Να ασχολούνται κριτικά με τις ειδήσεις και τις πληροφορίες.
- Οι προσπάθειες για την ενίσχυση του αλφαριθμητισμού στα μέσα ενημέρωσης θα πρέπει να απευθύνονται σε διάφορες ηλικιακές ομάδες, από τα σχολικά προγράμματα σπουδών που διδάσκουν δεξιότητες κριτικής σκέψης μέχρι εκστρατείες ευαισθητοποίησης για ενήλικες (Kenterelidou, 2012).

3.12. Διαμόρφωση του κλάδου των τηλεοπτικών σταθμών εθνικής εμβέλειας

Η μετάβαση από την κρατικά ελεγχόμενη ραδιοτηλεόραση σε ένα δυναμικό μείγμα εμπορικών και δημόσιων δικτύων σηματοδότησε μια δραματική αλλαγή στην ελληνική τηλεοπτική σκηνή στα τέλη της δεκαετίας του 1980 και στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Δύο εθνικοί τηλεοπτικοί σταθμοί έλαβαν προσωρινές επταετείς άδειες από την κυβέρνηση το 1989, η Τηλέτυπος Α.Ε., η οποία έκανε το ντεμπούτο της στο Mega Channel, και η Νέα Τηλεόραση Α.Ε., η άδεια της οποίας τελικά μεταβιβάστηκε στο Star Channel. Στις 31 Δεκεμβρίου 1989, ο ANT1 βγήκε στον αέρα. Λίγο αργότερα ακολούθησε το Κανάλι 29 του Γιώργου και του Μάκη Κουρή. Το Νέο Κανάλι, το 902 TV, ο ΣΚΑΪ (που αργότερα μετονομάστηκε σε Alpha TV) και το Κανάλι 5 ιδρύθηκαν επίσης κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου.

Μεγάλοι εκδότες εφημερίδων και εφοπλιστές υποστήριζαν ιδιωτικά τηλεοπτικά δίκτυα, συμπεριλαμβανομένων των Mega Channel, New TV και ANT1. Επιδραστικοί εκδότες εφημερίδων όπως Το Βήμα, Τα Νέα, Έθνος, Ελευθεροτυπία, Καθημερινή και Μεσημβρινή,

για παράδειγμα, ήταν μέτοχοι του Mega Channel. Ο αντίκτυπος της δημόσιας τηλεόρασης μειώθηκε από τις σημαντικές προγραμματικές επενδύσεις αυτών των εμπορικών δικτύων στην ενημέρωση και την ψυχαγωγία (Doulkeri and Terzis, 1997).

Το περιεχόμενο της ελληνικής τηλεόρασης και οι συνήθειες παρακολούθησης γνώρισαν σημαντικές αλλαγές ως αποτέλεσμα της ιδιωτικής τηλεόρασης, με ιδιαίτερη έμφαση στην κωμωδία, τις δραματικές σειρές και τα προγράμματα συνομιλίας. Η έμφαση στην ψυχαγωγία και τα διεθνή προγράμματα στα μικρότερα ιδιωτικά δίκτυα αντανάκλασε επίσης αυτή την αλλαγή στις προγραμματικές επιλογές. Η τηλεοπτική αγορά διευρύνθηκε περαιτέρω με την άφιξη της συνδρομητικής τηλεόρασης και των ψηφιακών δορυφορικών πλατφορμών. Το πρώτο δίκτυο συνδρομητικής τηλεόρασης, το Filmnet, έκανε το ντεμπούτο του το 1994. Στα τέλη της δεκαετίας του 1990, ακολούθησαν ψηφιακές δορυφορικές πλατφόρμες όπως η NOVA και η Alpha Digital. Τα δημόσια δίκτυα πάλευαν με την ακροαματικότητα και τα διαφημιστικά έσοδα, ενώ τα ιδιωτικά κανάλια κυριαρχούσαν στο τηλεοπτικό τοπίο. Ωστόσο, έγιναν προσπάθειες ενίσχυσης και αναδιοργάνωσης της θέσης των κρατικών καναλιών στα τέλη της δεκαετίας του 1990. Η ET2 μετονομάστηκε σε NET το 1997 και άρχισε να εξειδικεύεται σε ειδησεογραφικά προγράμματα. Τα ιδιωτικά κανάλια έχαναν όλο και περισσότερο τηλεθεατές από τις αναδυόμενες πλατφόρμες ψηφιακών μέσων στη δεκαετία του 2000. Η οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008 επιδείνωσε τα οικονομικά προβλήματα των περισσότερων καναλιών, γεγονός που οδήγησε σε κλείσιμο καναλιών, περικοπές προϋπολογισμού και μεγαλύτερη εξάρτηση από ξένα προγράμματα, ιδίως δραματικές σειρές που γυρίστηκαν στην Τουρκία (Kelly, 2003).

Η ξαφνική αναστολή λειτουργίας της EPT το 2013 από την κυβέρνηση συνασπισμού ΝΔ-ΠΑΣΟΚ-ΔΗΜΑΡ, η οποία οδήγησε στην απόλυση χιλιάδων εργαζομένων, ήταν ένα αξιοσημείωτο γεγονός κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Η επιλογή αυτή προκάλεσε έντονες αντιδράσεις τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Λόγω της παύσης λειτουργίας της EPT, πρώην μέλη του προσωπικού ξεκίνησαν διαδικτυακούς ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς και ιδρύθηκε η NEPIT ως νέος δημόσιος ραδιοτηλεοπτικός φορέας. Αφού ο ΣΥΡΙΖΑ κέρδισε τις εκλογές του Ιανουαρίου, η EPT επανιδρύθηκε το 2015, σηματοδοτώντας την επιστροφή στα ελεγχόμενα από το κράτος μέσα ενημέρωσης. Ο προγραμματισμός του Mega Channel μετατοπίστηκε προς ψυχαγωγικό περιεχόμενο το 2016 ως αποτέλεσμα οικονομικών δυσκολιών. Το 2018, σταμάτησε για λίγο την προβολή του, αλλά υπό νέα ιδιοκτησία, ξεκίνησε και πάλι το 2020. Η ελληνική τηλεόραση έχει αλλάξει

όλα αυτά τα χρόνια, αντανακλώντας τον δυναμικό χαρακτήρα του περιβάλλοντος των μέσων ενημέρωσης που επηρεάστηκε από οικονομικές δυσκολίες, πολιτικές επιλογές και μεταβαλλόμενες προτιμήσεις των καταναλωτών (Buckel et al., 2023).

3.13. Αντισυνταγματικές ενέργειες σε σχέδιο εξαγοράς μέσων ενημέρωσης

Η ομόφωνη καταδίκη του πρώην υπουργού του ΣΥΡΙΖΑ Νίκου Παππά από το Ειδικό Δικαστήριο βασίζεται στην κατηγορία ότι προέβη σε αντιρρυθμιστικές και αντισυνταγματικές ενέργειες για να προωθήσει τον στόχο της κυβέρνησης να αποκτήσει το δικό της κανάλι ενημέρωσης. Η εκτενής απόφαση του δικαστηρίου, που εκτείνεται σε περισσότερες από 2.000 σελίδες, βρήκε σαφείς αποδείξεις για αντισυνταγματικές ενέργειες του Νίκου Παππά και διαπίστωσε ότι εκτελούσε κυβερνητικό σχέδιο του ΣΥΡΙΖΑ, διατηρώντας συνεχή επαφή και συνεννόηση με τον τότε πρωθυπουργό Αλέξη Τσίπρα (Μανδρέου, 2023).

Κατά την άποψη του δικαστηρίου, ο επιχειρηματίας Χρήστος Καλογρίτσας χρησιμοποιήθηκε ως βιτρίνα από την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ για να αποκτήσει επιρροή μέσω ενός καναλιού μέσων ενημέρωσης, παρά την έλλειψη της απαραίτητης οικονομικής δυνατότητας. Η απόφαση βασίστηκε σε εκτενή στοιχεία που παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια της δίκης, συμπεριλαμβανομένης της κατάθεσης της γραμματέως του Καλογρίτσα, η οποία ισχυρίστηκε ότι χρήματα διοχετεύονταν από το γραφείο του Καλογρίτσα προς το κόμμα του ΣΥΡΙΖΑ. Αξίζει να σημειωθεί ότι το Ειδικό Δικαστήριο αποδέχθηκε πλήρως τα επιχειρήματα υπεράσπισης που προέβαλε ο Χρήστος Καλογρίτσας, ο οποίος έλαβε πρόστιμο 5.000 ευρώ μαζί με τον Νίκο Παππά (Μάνδρου, 2023).

Τα κύρια επιχειρήματα της μακροσκελούς απόφασης υπογραμμίζουν ότι ο Νίκος Παππάς, υπό την ιδιότητά του ως κορυφαίος υπουργός που υπάγεται απευθείας στον πρωθυπουργό, προέβη σε μια συνεχή σειρά ενεργειών και παραλείψεων για την υλοποίηση ενός σχεδίου που είχε εκπονήσει ο ίδιος και άλλα υψηλόβαθμα στελέχη του ΣΥΡΙΖΑ. Το σχέδιο αυτό αποσκοπούσε στην απόκτηση ελέγχου των μέσων ενημέρωσης για την προώθηση των πολιτικών θέσεων και δράσεων της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ, ενώ παράλληλα παραβίαζε τα υπηρεσιακά του καθήκοντα, τις συνταγματικές του υποχρεώσεις και τους νομικούς κανόνες. Ο Παππάς έπεισε τον Χρήστο Καλογρίτσα να λειτουργήσει ως πειθήνιο

όργανό του, διευκολύνοντας τις παράνομες και εξωθεσμικές ενέργειες, ενώ παρέμενε στο απυρόβλητο από τις νομικές συνέπειες (Μάνδρου, 2023).

Στο συμπέρασμα της καταδικαστικής απόφασης, το Ειδικό Δικαστήριο τονίζει ότι ο Νίκος Παππάς, λειτουργώντας με σημαντική δύναμη, επιρροή και διασυνδέσεις ως κορυφαίος υπουργός, παραβίασε σκόπιμα τα υπηρεσιακά του καθήκοντα για να αποκτήσει τηλεοπτικό σταθμό μέσω αδιαφανών διαδικασιών και ιδιοκτησιακών δομών. Η απόκτηση αυτή, που φαινομενικά πραγματοποιήθηκε από τον συγκατηγορούμενο Χρήστο Καλογρίτσα, στην πραγματικότητα θα βρισκόταν υπό τις εντολές και τον έλεγχο του Παππά, επιτρέποντας στον ίδιο και το κόμμα του να ασκούν παράνομη επιρροή στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης και την επικοινωνία των μέσων ενημέρωσης. Αυτό, υποστηρίζει το δικαστήριο, έβλαψε όχι μόνο τους ανταγωνιστές επιχειρηματίες που ζητούσαν άδεια τηλεοπτικού σταθμού, αλλά και τις αρχές του θεμιτού ανταγωνισμού και της δημοκρατικής ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης (ΤΟ ΒΗΜΑ, 2019).

Συμπέρασμα

Η εξελικτική πορεία της δημόσιας πολιτικής που αφορά τα μέσα ενημέρωσης στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από μια δυναμική και ρευστή εξέλιξη, η οποία διακόπτεται από αξιοσημείωτες μετασχηματιστικές συγκυρίες και τρομερά εμπόδια. Ο προαναφερόμενος μετασχηματισμός έχει επιφέρει εκτεταμένες προεκτάσεις στους τομείς της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης, της πολυμορφίας και του κοινωνικού ρόλου των μέσων ενημέρωσης στο πλαίσιο της ελληνικής κοινωνίας. Καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορικής της πορείας, η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από την επικράτηση των κρατικά ελεγχόμενων μέσων ενημέρωσης, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τη μονοπωλιακή κυριαρχία της Ελληνικής Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης (ΕΡΤ). Η συγκεκριμένη ρύθμιση είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του πλουραλισμού των μέσων ενημέρωσης και τον περιορισμό της διακεκριμένης αρχής της ελευθερίας της έκφρασης. Παρ' όλα αυτά, είναι επιτακτική ανάγκη να αναγνωρίσουμε ότι η Ελλάδα έχει βιώσει μια αξιοσημείωτη μεταμόρφωση στο περιβάλλον των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Η έλευση της ψηφιοποίησης, της φιλελευθεροποίησης και η εμφάνιση ιδιωτικών μέσων ενημέρωσης έχει προκαλέσει μια αξιοσημείωτη διαφοροποίηση των πηγών των μέσων ενημέρωσης, προωθώντας έτσι μια ενισχυμένη αίσθηση πλουραλισμού και ένα διευρυμένο πεδίο για την άσκηση της ελευθερίας της έκφρασης.

Η κομβική σημασία των ρυθμιστικών φορέων, όπως το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης και η Γενική Γραμματεία Τύπου και Πληροφοριών, δεν μπορεί να υπερεκτιμηθεί, καθώς έχουν διαδραματίσει θεμελιώδη ρόλο στη διαμόρφωση και την εποπτεία της πολιτικής για τα μέσα ενημέρωσης. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν ανησυχίες σχετικά με την αυτονομία και την αποτελεσματικότητά τους στην προώθηση της πολυμορφίας των μέσων ενημέρωσης. Ο κεντρικός ρόλος του δημόσιου συμφέροντος παραμένει σε σχέση με αυτές τις εξελίξεις. Η σημασία της εξυπηρέτησης του δημόσιου συμφέροντος υπογραμμίζεται από διάφορους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των συνταγματικών εντολών για απεριόριστη πληροφόρηση, της ρύθμισης των επικρατούντων οικονομικών δυνάμεων και της επιτακτικής ανάγκης για μετριασμό της πολιτικής παρέμβασης στα μέσα ενημέρωσης.

Επιπλέον, ο κ. Τσίπρας κληρονόμησε την ανεκτίμητη γνώση της πρώην ηγεσίας του Ενιαίου Συνασπισμού, η οποία αναμφίβολα θα ωφελήσει το κόμμα του και μια νέα γενιά εξαρτημένων από την τηλεόραση πελατών, αλλά όχι το δημοκρατικό πολίτευμα. Αξία που

μπορεί να αποπληρωθεί πολιτικά σε δόσεις, όπως μπόρεσαν να κάνουν, για παράδειγμα, τα στελέχη της τηλεόρασης του ΣΥΡΙΖΑ στις πρωινές εκπομπές. ή που μπορεί να ανταλλαχθεί με χρήματα σε μετρητά, όπως έγινε με το ΚΚΕ, το οποίο αντάλλαξε την τηλεοπτική του άδεια με ένα ποσό που οικειοποιήθηκε αντί να το επιστρέψει στην κυβέρνηση. Η διαπλοκή επαναλαμβάνεται όταν κάποιος κάνει να πιστεύει ότι μια πολιτική επιλογή του έχει χορηγήσει αυτό που δικαιούται. Οι ανεξάρτητες αρχές που παρέχουν αυτή τη θεσμική διαβεβαίωση είναι τελικά το ΕΒΕΑ και το ΕΣΡ, για παράδειγμα. Διότι, καθώς δεν υπάρχει πολιτικό χρέος, δεν υπάρχει και πολιτική διαμεσολάβηση. Το νομοσχέδιο Τσίπρα-Καμμένου-Παππά αποτελεί ιστορικό πλήγμα για τη δημοκρατία και το πολιτικό σύστημα, όχι για τους ιδιοκτήτες των ΜΜΕ. Παραχωρεί τον έλεγχο της διαδικασίας απόκτησης νομοθετικής και διοικητικής εξουσίας σε μια νέα ολιγαρχία που αποτελείται μόνο από τέσσερις καναλάρχες. Το αντίθετο επιβάλλουν οι στόχοι της πολιτικής ανεξαρτησίας, η διασπορά και η κατανομή της εξουσίας των μέσων ενημέρωσης μεταξύ του μεγαλύτερου αριθμού ιδιοκτητών μέσων ενημέρωσης.

Το τοπίο των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα βρίσκεται σε συνεχή εξέλιξη, αντικατοπτρίζοντας τις ευρύτερες αλλαγές που συμβαίνουν στην τεχνολογία, την πολιτική και την κοινωνία γενικότερα. Παρά τις αξιοσημείωτες προόδους στην προώθηση του πλουραλισμού των μέσων ενημέρωσης και της ελευθερίας της έκφρασης στο εσωτερικό της χώρας, εξακολουθούν να υφίστανται επίμονες προκλήσεις, διαιωνίζοντας έτσι τις συνεχιζόμενες ανησυχίες σχετικά με το δημόσιο συμφέρον.

Προκειμένου να εξυπηρετήσει αποτελεσματικά το δημόσιο συμφέρον, είναι επιτακτική ανάγκη η Ελλάδα να αντιμετωπίσει επίμονα αυτές τις προκλήσεις, να προωθήσει ένα περιβάλλον διαφάνειας και λογοδοσίας στην ιδιοκτησία των μέσων ενημέρωσης, να αντιμετωπίσει τη διάδοση της παραπληροφόρησης και να παράσχει σταθερή υποστήριξη στην επιδίωξη δημοσιογραφίας υψηλής ποιότητας. Μέσω της επιμελούς εφαρμογής αυτών των προσπαθειών, η Ελλάδα μπορεί να διατηρήσει αποτελεσματικά ένα δυναμικό και πολύπλευρο οικοσύστημα μέσων ενημέρωσης που υποστηρίζει σταθερά τις θεμελιώδεις αρχές της δημοκρατίας, ενώ ταυτόχρονα παρέχει στον πληθυσμό της απρόσκοπτη πρόσβαση σε ένα ευρύ φάσμα πηγών πληροφόρησης που είναι ποικίλες και αξιόπιστες. Στο δυναμικό πεδίο των μέσων ενημέρωσης, η συνεχής επιδίωξη μιας ολοκληρωμένης και περιεκτικής πολιτικής για τα μέσα ενημέρωσης στην Ελλάδα παραμένει.

Αν και ο τομέας της επικοινωνίας και της πληροφόρησης δεν ασχολείται μόνο με την πολιτική, η απόφαση να επικεντρωθεί κανείς σε αυτόν καθοδηγείται από την ελληνική και παγκόσμια πραγματικότητα. Και αυτό γιατί γίνεται όλο και πιο σαφές πόσο κρίσιμη είναι η πλουραλιστική πληροφόρηση για την αποτελεσματική λειτουργία της δημοκρατίας, καθώς και πώς οι δημόσιες πολιτικές και οι πολιτικοί στόχοι επηρεάζουν το τοπίο των μέσων ενημέρωσης. Ωστόσο, υπάρχει ένας αριθμός παραγόντων που από κοινού συνθέτουν ένα σύνθετο φαινόμενο το οποίο θα αναφέρουμε ως "κρίση του Τύπου", όπως οι μεταβαλλόμενες συνήθειες του κοινού στην πληροφόρηση, η εμφάνιση νέων τεχνολογιών που έχουν σημαντικό αντίκτυπο στον τρόπο παραγωγής και διάδοσης των ειδήσεων, η συγκέντρωση της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης, ο βαθμός στον οποίο ο Τύπος είναι άμεσα ή έμμεσα εξαρτημένος από την πολιτική και οικονομική εξουσία και το έλλειμμα αξιοπιστίας.

Βιβλιογραφία

Athanasios Papathanasopoulos (2023). From Competition to Concentration: The Case of the Media Sector in Greece. *Springer proceedings in business and economics*, pp.545–560. doi:https://doi.org/10.1007/978-3-031-22749-3_34.

Banisar, D. (2006). *Freedom of Information Around the World 2006: A Global Survey of Access to Government Information Laws*. [online] papers.ssrn.com. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1707336.

Buckel, J., Mudler, J., Gardeweg, R., Hauck, C., Hilbich, C., Frauenfelder, R., Kneisel, C., Buchelt, S., Blöthe, J.H., Hördt, A. and Bücken, M. (2023). Identifying mountain permafrost degradation by repeating historical electrical resistivity tomography (ERT) measurements. *The Cryosphere*, [online] 17(7), pp.2919–2940. doi:<https://doi.org/10.5194/tc-17-2919-2023>.

Burgess, J. (2010). Evaluating the Evaluators: Media Freedom Indexes and What They Measure. *repository.upenn.edu*, [online] (1). Available at: <https://repository.upenn.edu/items/ff287204-ee1c-439d-a682-34820b0d7a5f>.

Chrysochoidis, G., Krystallis, A. and Perreas, P. (2007). Ethnocentric beliefs and country-of-origin (COO) effect. *European Journal of Marketing*, 41(11/12), pp.1518–1544. doi:<https://doi.org/10.1108/03090560710821288>.

Deacon, B. (2007). *Global Social Policy and Governance*. [online] *Google Books*. SAGE. p. 27-28 Available at: https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=jOS8KctI048C&oi=fnd&pg=PP2&dq=Influences+on+the+development+of+Greek+public+policy+in+different+political+contexts&ots=f6pvCXDQvt&sig=lwIqhWjXZ7cfOqJZB8alsYEYzow&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.

Dimitrios Giomelakis (2023). Semantic Search Engine Optimization in the News Media Industry: Challenges and Impact on Media Outlets and Journalism Practice in Greece. *Social media and society*, 9(3). doi:<https://doi.org/10.1177/20563051231195545>.

Dimitriou, M. (2019). *A Theoretical Framework and Perspective Regarding the Accounting and the Technology Issues in Greece*. [online] Social Science Research Network. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3535855.

Dionysopoulou, P. and Tsakopoulou, K. (2021). Policy Responses to Critical Issues for the Digital Transformation of Tourism SMEs: Evidence from Greece. *Culture and Tourism in a Smart, Globalized, and Sustainable World*, pp.499–510. doi:https://doi.org/10.1007/978-3-030-72469-6_33.

Doulkeri, T. and Terzis, G. (1997). Changing television in Greece the commercialization of creek TV and the historical, legal, economic and social environment. *Asian Journal of Communication*, 7(2), pp.118–131. doi:<https://doi.org/10.1080/01292989709388311>.

Evangelia Psychogiopoulou, Kandyla, A. and Anagnostou, D. (2012). The Greek Media Policy Revisited. doi:https://doi.org/10.1057/9781137035288_9.

Feintuck, M. (2006). *Media Regulation, Public Interest and the Law*. [online] Google Books. Edinburgh University Press. Available at: <https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=5NOqBgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Assessing+whether+the+public+interest+has+been+served+in+the+context+of+media+policy+in+Greece+involves+evaluating+various+aspects>.

Hallin, D.C. and Mancini, P. (2004). *Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics*. [online] Google Books. Cambridge University Press. Available at: https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=954NJChZAGoC&oi=fnd&pg=PR8&dq=Comparing+Greece%27s+media+freedom+and+expression+with+other+European+countries+can+reveal+both+strengths+and+weaknesses&ots=iAum0rXIZo&sig=enVMfITvendUrYqbnlYkLSLLQ7k&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.

Iosifidis, P. and Boucas, D. (2015). *Media policy and independent journalism in Greece*. [online] apo.org.au. Available at: <https://apo.org.au/node/55822>.

Iosifidis, P. and Katsirea, I. (2015). *Public Service Broadcasting in Greece: Back to the Future or Point of No Return?* [online] Available at: <https://cfom.org.uk/wp-content/uploads/2018/04/Public-Service-Broadcasting-in-Greece-Back-to-the-Future-or-Point-of-no-Return.pdf>.

Kandyla, A. and Psychogiopoulou, E. (2016). *Greece*. [online] Centre for Media Pluralism and Freedom. Available at: <https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/mpm-2016-results/greece/>.

Kandyla, A. and Psychogiopoulou, E. (2017). *Media Pluralism Monitor 2016 Monitoring Risks for Media Pluralism in the EU and Beyond Country report: Greece* Written by Anna Kandyla, Evangelia Psychogiopoulou Centre for Media Pluralism and Media Freedom. [online] Available at: https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/46798/Greece_EN.pdf?sequence=1.

Katsirea, I. (2017). Digital terrestrial television licensing in Greece: Curiouser and curiouser. *International Journal of Digital Television*, 8(2), pp.201–219. doi:https://doi.org/10.1386/jdtv.8.2.201_1.

Katsoudas, D. (1985). Greece: A politically controlled state monopoly broadcasting system. *West European Politics*, 8(2), pp.137–151. doi:<https://doi.org/10.1080/01402388508424530>.

Kelly, M. (2003). The Media in Europe : The Euromedia Handbook. *www.torrossa.com*, [online] pp.1–288. Available at: <https://www.torrossa.com/gs/resourceProxy?an=4913632&publisher=FZ7200#page=102>.

Kenterelidou, C. (2012). Framing public health issues: the case of smoking ban in Greece, Public Health Policy Framing equals Healthy Framing of Public Policy? *Journal of Communication in Healthcare*, 5(2), pp.116–128. doi:<https://doi.org/10.1179/1753807612y.0000000008>.

Lewis, C.W. (2006). In Pursuit of the Public Interest. *Public Administration Review*, 66(5), pp.694–701. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2006.00634.x>.

Mavrouli, E. and Despoina Fouska (2022). Digital Media Experiences in Greece: Sacrificing Journalists for the Sake of Profit. *Springer eBooks*, pp.147–164. doi:https://doi.org/10.1007/978-3-031-04552-3_9.

Metaxas, T. (2023). Territorial assets and SMEs competitiveness: the case of prefecture of Thessaloniki, Greece. *European Planning Studies*, pp.1–19. doi:<https://doi.org/10.1080/09654313.2023.2226702>.

Nikolaos Vettas, Stavraki, S. and Michalis Vassiliadis (2017). Characteristics and Possible Solutions to Problems Related to Loans to SMEs in Greece. doi:https://doi.org/10.1007/978-3-319-50313-4_13.

Norris, P. (2011). *Democratic Deficit: Critical Citizens Revisited*. [online] *Google Books*. Cambridge University Press. Available at: <https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=vjox-RGmtCgC&oi=fnd&pg=PR7&dq=Media+freedom+and+expression+are+critical+components+of+a+healthy+democracy>.

Papathanassopoulos, S. (2001). Media Commercialization and Journalism in Greece. *European Journal of Communication*, [online] 16(4), pp.505–521. doi:<https://doi.org/10.1177/0267323101016004004>.

Peled, R. and Rabin, Y. (2010). The Constitutional Right to Information. *Columbia Human Rights Law Review*, [online] 42, p.357. Available at: <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/colhr42&div=14&id=&page=>

Psychogiopoulou, E. and Kandyla, A. (2013). Media policy-making in Greece: Lessons from digital terrestrial television and the restructuring of public service broadcasting. *International Journal of Media & Cultural Politics*, 9(2), pp.133–152. doi:https://doi.org/10.1386/macp.9.2.133_1.

Serafeim, K. (2012). *The Impact of Social Media on Press Freedom in Greece: Benefits, Challenges and Limitations*. [online] papers.ssrn.com. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2161778.

Spanou, C. (2018). External influence on structural reform: Did policy conditionality strengthen reform capacity in Greece? *Public Policy and Administration*, p.095207671877200. doi:<https://doi.org/10.1177/0952076718772008>.

Stylianos Papathanassopoulos (2013). Greece: Press Subsidies in Turmoil. *Springer eBooks*, pp.237–251. doi:https://doi.org/10.1007/978-3-642-35691-9_15.

Terzis, G. (2007). *European Media Governance: National and Regional Dimensions*. [online] *Google Books*. Intellect Books. Available at:

https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=68nbtqst-CsC&oi=fnd&pg=PA225&dq=+ERT%27s+influence+on+the+media+landscape+and+freedom+of+expression&ots=xIBpqQ0fCx&sig=yI6vVo41UKx-icbaj9I2g72dedQ&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

Veneti, A. and Karadimitriou, A. (2013). Policy and Regulation in the Media Landscape: the Greek Paradigm Concentration of Media Ownership Versus the Right to Information. *Management Dynamics in the Knowledge Economy*, [online] 1(3), pp.439–458. Available at: <https://www.managementdynamics.ro/index.php/journal/article/view/38>.

Zhuravskaya, E., Petrova, M. and Enikolopov, R. (2020). Political effects of the internet and social media. *Annual Review of Economics*, 12(1), pp.415–438. doi:<https://doi.org/10.1146/annurev-economics-081919-050239>.

Αρλετης, Δ. (2018). Η εξέλιξη του ραδιοφώνου στο πλαίσιο της ψηφιακής εποχής. *repository.library.teimes.gr*. [online] Available at: <http://repository.library.teimes.gr/xmlui/handle/123456789/6608>.

Γιαννακη, Μ.-Μ. (2018). Η επανάσταση της ιδιωτικής ραδιοφωνίας και τηλεόρασης και η απορρύθμιση του ραδιοτηλεοπτικού τοπίου στην Ελλάδα. *repository.library.teimes.gr*. [online] Available at: <http://repository.library.teimes.gr/xmlui/handle/123456789/7700>.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΓΙΑΝΝΗ, Μ. Ι., & ΚΑΤΣΙΚΗ, Θ. (2018). Η επιρροή των ΜΜΕ στην καθημερινότητα.

ZANKOBITS, K. (2018). Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η επιρροή τους στην διαπαιδαγώγηση των νέων.

Κανδύλη, Α. (2021). *Η εξέλιξη της τηλεόρασης στην Ελλάδα από τη δεκαετία του 1980 έως την αδειοδότηση των ιδιωτικών καναλιών το 2018 μέσα από προσωπικές μαρτυρίες των πρωταγωνιστών. Γιατί άργησε σχεδόν 30 χρόνια η νομιμοποίηση*. [online] *Apothesis.eap.gr*. Available at: <https://apothesis.eap.gr/archive/item/6659>.

ΚΑΤΣΙΓΙΑΝΝΗ, Σ. (2018). Η εξέλιξη των ΜΜΕ απο τα παραδοσιακά στα νέα μέσα. Η περίπτωση της Ελλάδας.

Κοντομίχης, Β.Γ. (2017). Τα ΜΜΕ ως εργαλείο πολιτικής επικοινωνίας για την εφαρμογή δημοσίων πολιτικών: η περίπτωση της ΕΡΤ-Α.Ε. *pandemos.panteion.gr*. [online] Available at: <http://pandemos.panteion.gr/index.php?op=record&pid=iid:17479&lang=>.

Μάνδρου, Ι. (2023). *Ειδικό Δικαστήριο: Ομόφωνα ένοχοι οι Νίκος Παππάς και Χρήστος Καλογρίτσας*. [online] Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. Available at: <https://www.kathimerini.gr/politics/562295983/enochos-o-nikos-pappas-i-arofasi-toy-eidikoy-dikastirioy/>.

Μπούκα, Ε.Κ. (2015). Η αυτοοργάνωση ενός εναλλακτικού φορέα ενημέρωσης και πολιτισμού: η περίπτωση της ertopen. *pandemos.panteion.gr*. [online] Available at: <http://pandemos.panteion.gr/index.php?op=record&pid=iid:8508&lang=en>.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, Ι., & ΕΡΕΥΝΩΝ, Β. (2016). Ο τομέας μεταποίησης στην Ελλάδα: Τάσεις και προοπτικές.

Πούλιου, Ρ. (2019). " Ανήκομεν εις την Δύσιν" Κ. Καραμανλής 1976. Μελέτη περίπτωσης για τον ρόλο των ΜΜΕ στη σημασιодότηση των πολιτικών μηνυμάτων.

Σιωμος, Θ. (2022). Η δημόσια αντιπαράθεση για την 'απελευθέρωση' των οπτικοακουστικών μέσων στην Ελλάδα κατά τη διετία 1987-1989 και η πολιτική της σημασία. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, [online] (47), pp.129–157. Available at: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/hpsa/article/view/31860>.

Στραβόλαιμος, Γ. (2017). Κεντρική δημόσια διοίκηση vs εθνικό ραδιοτηλεπτικό συμβούλιο. Η περίπτωση της αδειοδότησης καναλιών πανελλαδικής εμβέλειας. *amitos.library.uop.gr*. [online] Available at: <https://amitos.library.uop.gr/xmlui/handle/123456789/3204>.

ΤΟ ΒΗΜΑ (2019). *Νίκος Παππάς: Απειλεί το... 'ηθικό πλεονέκτημα της Αριστεράς'*. [online] ΤΟ ΒΗΜΑ. Available at: <https://www.tovima.gr/2019/04/19/politics/nikos-pappas-apeilei-to-ithiko-pleonektima-tis-aristeras/>.

Τουλγεριδής, Α. (2023). Κυρίαρχα ΜΜΕ: πείραμα σε μέλη ακαδημαϊκού προσωπικού Τμήματος ΑΒΣΠ, με σκοπό την αξιολόγηση ειδησεογραφικής πληροφορίας σε ελληνικά κυρίαρχα ΜΜΕ, βάσει της μεθοδολογίας Media Bias Fact Check. *polynoe.lib.uniwa.gr*. [online] doi:<https://doi.org/10.26265/polynoe-3696>.

Τσουδη, Θ. (2018). Η εξέλιξη στη βιομηχανία των ΜΜΕ απο την μεταπολίτευση μέχρι την σημερινή περίοδο κρίσης και τεχνολογικής αλλαγής. *repository.library.teimes.gr*. [online] Available at: <http://repository.library.teimes.gr/xmlui/handle/123456789/6727>.

Χαλλι, Γ. (2018). Νομικό καθεστώς της αδειοδότησης των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών. *repository.library.teimes.gr*. [online] Available at: <http://repository.library.teimes.gr/xmlui/handle/123456789/6842>.